Emilia Sureda

Poesies Mallorquines

1905

EMILIA SUREDA

Poesíes

mallorquines

(Edició pòstuma)

PALMA DE MALLORCA

Estampa d'Amengual y Muntaner

1905

Coloma Rosselló

EX LIB-
RIS D
N'ELVIR
SANS

Poesíes mallorquines

Emilia Sureda

Poesíes mallorquines

(Edició pòstuma)

PALMA DE MALLORCA

Estampa d'Amengual y Muntaner

1905

Pròlech

Seríen per demés y ben escusadores les breus págines destinades a servir d'introducció a-n aquest llibret, si no'm mogués a escriure-les un dever consemblant al de cumplir un vot, una promesa feta. Jo los vaig fer voluntariament, de bon cor, a tal vot y promesa, antany per aquest temps. Just es que los cumplesca.

Calentes encar'eren les mortals despulles de la bona amiga que tant de cop-descuyt nos va dexar y s'en aná d'aquest mon; espiretjaven encara'ls ulls y bategaven angoxosos els cors que, ferits en el viu, no hi sabíen prendre conhort d'haverla perduda pera sempre, quant de l'entranyable amor de germans y germanes y amichs

en nasqué el pensament d'aplegar y recullir lo més preuat y més d'estimar de tot quant, aquí baix, ella dexava: l'èco y ressò del séu pensament; el delicat aroma de la seua ánima apassionada y bona; les vibracions tristes y alegres del séu esperit; les veus dispèrses dels seus plers y turments, suspirs anyoradissos, dolceses y amargors, melancolíes y esperances.

Ella el somiava y el fantasiava devegades a-n aquest llibret, que may havía d'arribar a veure; que no havía de servir, com ara servirá, sinó per renovar el dol y les recordances que'ns duga el primer aniversari de la mort d'aquella amabilíssima criatura que—talment com la filadora fila que filarás va omplint sa fuada,—cantant cantant y glosa qui glosa, amorosidament el componía.

Ella la se forjava y la'm comunicava, a l'íntima ilusió (que prest o tart congríen tots els qui hi prenen gust de versetjar) de veure reunides y acoblades dins un bell volumet, aquestes emanacions espirituals, aquestes veus y estremiments de l'ánima: espansions y batechs del cor, que dins cadascuna hi té estojada la recordansa d'un bell jorn delitós, d'un punt d'alegría y esplay, d'una nit de desvetlament, d'un'hora solitaria y negra de funestidat y desfici...

Y afectada com era de tot lo bell y primorós, havía presa quimera d'enjoyarlo amb fineses decoratives de les que l'Art moderna sab aplicar a l'ornamentació dels llibres de poesía. En veure

dibuix que li agradás, ja l'aplegava; y recullía vistes fotográfiques y clichés, *y en feya fer d'altres a Na Faustina sa germana, en les exides y passetjades amunt y avall, per mitj dels camps y oliverars de Valldemossa; y ara derrerament, quant tornava del seu viatge a Vernet y al Canigó, duya una maquineta aposta per apendre'n de fer ella metexa.*

Però després, repassant y refulletjant les seues gloses y cansons, perdía el coratge y li refredava l'ardiment: el colom volador acopava ses ales. Sempre indulgent y alabadora de tot lo d'altri per poch avengut y prenidor que fos, no més sabía esser severa amb sí metexa. May les trobava prou belles ni escayents, a les seues poesíes, ni dignes del llibre fantasiat; y axí anava perllongant l'idea de ferlo, esperant l'hora en que noves inspiracions li aydassen a salvar la distancia que'l séu refinament li feya imaginar, entre lo que li rondetjava y bullía dins el cervell y lo que brollava de sa ploma.

Tal severitat de criteri, aplicada a la seua poètica producció, no vol dir qu'ella n'estás ferida d'aquexa malura tan freqüent, que's sol dir vanitat literaria. Tots quants la tractávem y'ns honrávem amb la seua franca amistat, sabíem y recordam encara lo poch satisfeta y pagada que n'estava de lo que componía. Cada aplaudiment o enhorabona que meresqués una poesía publicada, o que recitás ella en les tertulies casolanes amb aquella naturalitat agradosa que Deu li

havía dada per dirles, l'interpretava com a cortesía benvolent, com a obligada galantería.

No entrava en els seus propòsits ferne replega de corones ni de brots de llorer. La bellíssima descripció de la «Vida pagesa» *premiada en els Jochs Florals de Barcelona de 1899, no va esser propiament l'autora qui la hi enviá; l'iniciativa d'un amich doná lloch a la recompensa de la ploma d'or, que a ella li vengué casi de sorpresa. Qualque cosa semblant va succehir amb* «La lluna no es morta» *enviada a-n els nostros Jochs de l'any passat: composició de la qual ella solía dir y repetir somrient, que no li trobava tanta de merexera com axò, perque l'haguessen de distingir amb joya.*

Bé es veritat, per altra part, que de tot era, fòra insensible o indiferent a les alabanses y afalagadures literaries. Jo diría qu'una alegría de les més intènses que gosá, una de les hores més xalestes y plaents de la seua vida, va esser aquella en que's sentí cridada pe'l séu nom y llinatge, a rebre entre axordadores mansballetes el premi guanyat, en companyía de la gentil poetisa de Lluchmajor, també premiada, Na María Antonia Salvá, sa predilecta amiga, la seua germana d'ánima.—Com que encara les veja, a totes dues, pujant s'en, de bracet d'un mantenedor, dalt l'escenari endomassat, tot ple de llums y flors, y assegudes en cadira d'honor, devora'l president, mossén Costa y Llobera. Encara m'apar sentir el ressò dels aplaudiments y veus d'aprovació amb

que la gent va rebre aquella tènra y esquisida «Primaveral», *aquella vibrant y feel pintura* «Del plá» *y el fantasiós nocturn romántich* «La lluna no es morta».—*¡Qui'ns ho havía de dir, en el bull de tanta alegría, que ben poch temps després, aquells domassos y llums y brillantors de festa s'haguéssen de tornar sarja de dol y ciris grochs encesos; y tantes veus d'enhorabona y aplaudiment, cants d'ofici de mort y planys adolorits y murmuris d'absolta!...*

¡Lleys implacables d'aquest mesquí de mon, ahont no s'hi bada una flor que no's mostiy, ni hi ha pler sense amargors y enuig, ni gaubansa que dur una roada!

* * *

Quant de les atribulades germanes y germans de n'Emilia vaig rebre l'amistosa comanda d'ordenar les planes d'aquest llibret, no féren més que guanyarme per má l'intenció y el propòsit. Conexent ja de vida d'ella lo que un dia o altre, sense frisances, pensava fer de les seues poesíes en mallorquí, vaig creure'm com a marmessor del testament literari de la benvolguda amiga morta.

Y axí s'es estampat el llibre, amb punts y amb hores, y roman llest en diada més tardana que'l nostro bon desitj. ¡Què de sovint les tasques ingrates y fexugues s'en vénen a interrompre y destorbar la més lleugera y agradosa!

*Repassantlo ara y abarcant d'una ullada el séu contengut, m'entra el recel de que, tal com es sortit, no sería del gust d'ella. Me renyaría, heu sé ben cèrt, d'haverhi incloses petites composicions qu'ella tenía y considerava com insignificants y coses de no res, apenes destinades a altre objecte que a omplir una plana, un escapoló de revista o periòdich que l'endemá s'olvida; no a perpetuarles dins les fulles d'un llibre, qui sembla qu'hajen d'esser cosa de més durada. D'altres n'hauría eliminades també segurament l'autora, si fos la seua propia má la qui hagués feta la triadella: tal volta aquelles «*Tres cansons, *del vent, del sol y de la mar» que com repassava y'm mostrava fulles alloure y borradors, recort que'm deya: —«Aquestes, just les tench embastades; no sé si les acabaré:» o qualcuna de carácter íntim y familiar, per ventura no destinada may a posarla en lletra de motlo; y jo sería estat del seu parer, y li hauría alabat el gust, si aquest aplech s'hagués hagut de publicar en vida d'ella...*

Però ara qu'un vent de mort es passat pe'l jardí y l'ha abrusat de rèl y esvahit pera sempre, destruint l'esperansa de tota nova germinació, cada fulla que n'es romasa y cada florinèua, per insignificant y humil que sía, adquireix un valor que no hauría tengut abans: valor de recordansa y ressò d'una veu anyorada, que ja no's dexará sentir ni podrèm escoltar may més!... Per axò no m'ha bastat cor, de ferne remirada y escrupulosa selecció, d'escluir y decantarne qualcu-

na de les més senzilles y modestes; com aquell rebussay y brotim que en compondre y lligar un plantós ramell, solem dexar a lloure y abandonat dins la canastra.

Axí, al costat de les poesíes més acabades, de les que en concurrencia amb altres moltes varen merèxer assenyalada recompensa y distinció, n'hi figuren altres de menudes y breus o versetjades a tot xalar de ploma, y a les quals no estava reservat lloch més vistós qu'el d'un mot de lletra enviat afectuosament, una petita estrofa per cantar, una improvisada plana d'album; un pensament esmotlat dins quatre o cinch versets, y que tant pogué servir per aumentar l'enfilay de «Gloses d'amor» *com per omplir una cartolina postal, d'aquelles que l'autora s'adelitava de remetre sovint a germanes y amigues.* (*)—*Tant meteix, ¿què n'haguérem trèt ni de què'ns hauría servit exermar aquest redol de verger poètich, reduint a una dotzena o dues aquexa trentena de composicions; y tot perque la crítica més prim-mirada y exigent no hi trobás tant que dir, o les pogués dispensar més falaguera escomesa?*

La crítica malcontentadissa y afectada de judicar amb fredor, no hi té gayre que fer, a dins aqueix modest aplech que no s'es estampat ni trèt a llum ab preferent afany de merexer cap explosió de renoueres alabanses. Piadós tribut de bona

---

(*) Per axò en resulta qualcuna d'inadvertidament duplicada, segons es de notar a les págs. 55 y 109.

amor a la memoria d'una amable y simpática persona que, valgués lo que valgués per tot quant arribá a escriure, valía infinitament més per lo qu'era y obrava, y va passar per aquest mon sense dexar a derrera ella més que regueró seguit de belles accions d'ánima generosa; tot quant de valor puga tenir aquesta deixa qu'ara nos es romasa del seu artístich y culturat enginy, es y será sempre inseparable de la sencera estimació que's merexía, tant y encara més que la poetisa, la virtuosa dona plena de seny, de nativa bondat y d'esquisida gentilesa.

Per axò les estimam tant y les volem guardar ben encobehides, a-n aquestes cansons, sense intenció de sospesar ni aquilatar amb fines balancetes el valor que les puga atribuir la doctoría professional, desde'l punt de vista exclusivament literari. Son totes y cadascuna, a-n els nostros ulls, com aquelles joyes de familia, que per esser de qui foren y per les recordanses que desperten, ténen valor inestimable, cent vegades... mil vegades superior a son prèu material, a lo qu'en donaría un argenter, mirant no més y estimant lo que pesassen y poguessen valer l'or y argent y les pedres fines.

Lluny d'estisoretjar ni escapollarne cap de les flors del ramell, lo que m'ha sabut greu es no havern'hi pogudes incloure encara unes quantes més, romases com a poncelles y brotonets a mitj badar, y qu'un abrusador fibló de mort no dexá arribar a plena florescencia. Com a bon tempera-

ment meridional—y mallorquina per afegitó —li ocorría a n'Emilia, poch més o manco, lo que a tots o la major part dels poetes y escriptors de per aquí: li era més fácil imaginar un'obra y embastarla o traçarne els perfils, que no arribar-la a port, fins a dexarla enredonida y llesta. Axí, entre'ls seus manuscrits y fulles a lloure, m'hi trob títols y estrofes y fragments que ja pera sempre romandrán sense acabar: un poemet que s'havía de dir «Flor de muntanya» *y tenía per argument unes primeres amors de pagesía; un altre descriptiu dels bells paisatges de Valldemossa y Miramar, tan trescats y ben coneguts d'ella: una llegenda trágica,*—«El Castell desventurat,» *fruyt de romántiques lectures; aquella «Historia vertadera d'un capellanet véy» glosada y presa del natural (*), de la que n'inclogué un escapoló dins els* Molts anys *enviats a l'amiga del cor, la diada del séu sant, aquesta última anyada; amb moltes més apuntacions, comensaments y notes dispèrses, que vénen a esser prova de lo que ja els amichs de l'autora teníem reparat: qu'ara, en aquests derrers temps de la seua vida, era quant se trobava en plena abundor de producció, y podíem esperar d'ella lo més saborós y granat de sa cullita.*

Ara precisament, tant com anava en crexensa y millora l'esplet literari de n'Emilia Sureda,

(*) N'era el protagonista un gran amich de la familia Sureda, el prevere D. Joan Lladó, de bona recordansa.

era quant justament podíem dir d'ella lo meteix que notava En Costa, referent a un altre poeta del novell esbart mallorquí: «qu'era una prova més, si encara en feyen falta, de la virtut y eficacia que té en aquest país la nostra llengua per produir poesía.» (*)

Mentres va compondre y escriure en castellá, la musa de n'Emilia apenes produí res més que ensays y provatures de poca consistencia y de minvat relleu, sense una espira, una vibració fondament personal; sense una nota justa de color, calenta, viva... Pero vengué el dia en que l'instint poètich y una poderosa veu interior l'impulsaren a mudar de registre, a emprar un altre medi d'expressió; y «dexant la llengua apresa, *per amor de la* viscuda», *prová de glosar y cantar en la seua propia, en la de naxement; y llavors va esser, com ha dit n'Alcover,*

«quant eixa parla, beguda
en la llet de l'infantesa,
com un crit,
despertá la poesía
que dormía
al fons de son esperit.»

Llavors se pogué dir qu'havía trobat el tò, l'expressió justa y adequada per les seues inspiracions, sense haverles d'endiumenjar ni acolorir amb artificioses brodadures ni joyes manllevades.

(*) Pròlech a les Flors d'ametler, *primeres poesíes mallorquines den J. M. Tous y Maroto:—Palma, 1903.*

Li bastá guaytar dins sí metexa, a dins els replechs més íntims del séu cor, per treure'n accents d'agradosa sinceritat, que vessa, a broll seguit, de les seues poesíes.

Elles servexen per dexar ben perfilada, a-n els ulls de qualsevol lector fi y entenent, la semblansa poètica de l'autora, que no ofereix complicacions ombrívoles ni foschs amagatays; sinó que's mostra diáfana, transparent, com assoleyat gorch d'aygua estil·lada.

«Anima de poeta, ungida de bondat»

va dirne de n'Emilia el més jovensá dels seus amichs, retratantla feelment, d'un cop de ploma. Sería dificil de trobar un altre mot que ab tanta justesa y veritat significás quí era ella.

Admiradora a cor ubèrt de les belleses naturals d'aquest recó de mon, les va cantar sovint, y may s'en assaciava dels inefables atractius qu'oferexen. Valldemossa, So'n Cladera, aquella alegre caseta de Porto-Pí, voltada d'arbres y de flors, su' ran de mar, li eren estatge delitós; y allá hi trobava, no sols esplay y examplitut de vida, sinó ademés, tal volta, reconfortant serenitat, pau y agombol de tribulacions de l'esperit, de que en aquest baix mon, casi may s'alliberen les ánimes bones y escullides.

Si no's pogué sustrèure a la desditxa humana d'entreveure ideals may realisats, y sentía el desconhort d'aspiracions sempre incumplides, varen esserli compensació d'aquelles amargors els més

corals y entranyables afectes de familia, els plers tranquils de l'amistat constant, feel, ben correspostà. Hores inolvidables d'agradosa espansió; converses franques, comunicatives, de les qu'alegren y reviven l'ánima; cartes escrites sense artifici ni primors, sinó a tò de conversa casolana, foren per ella endolciment d'íntims pesars; y per tots aquells que li volguérem bé, ara son aplech y planter de perdurables anyoranses.

Les rellegim desyara a-n aquestes cartes, que amb altres de la seua més estimada amiga, guardam ben estojades com un petit tresor; y'ns fan la ilusió de que tornam sentir la veu de qui les escrivía. Amb una de les postals remeses per ella desde Fransa, durant la seua última excursió, - (Agost, 1904) conservam sa més recent imatge que'ns enviá y que, menuda y tot tal com es, la volem dexar aquí reproduída, per més bona memoria. - Dins un'altra carta seua, escrita desde aquell tranquil recó de Valldemossa, en que responia a-n els molts anys *que li enviárem*

per la seua festa, (la derrera qu'havía de celebrar en aquest mon) hi trobam una expressiva estrofa plena de melancolía, de pena desolada:

«¡Que trista enguany fou ma festa!
¡que trist el cò'm bategá!
ni sons baix de ma finestra,
ni *enramada* en el llindâ,
de murta, poll ni ginesta...
Jo'n guart de murta mostía
qu'encatifá'l meu carré:
¡els perfums de pagesía,
els recorts que per mí té!...
¡les penes qu'esvahiría,
si reverdís com primê!

La desditxa (o la bona sort... ¡quí u sabrá may!) no volgué que l'enramada reverdís.

Passá la Mort, la gran lliberadora, y s'en va dur la nostra amiga a l'eternal verger, ahont tota poncella que hi floreix, may s'hi mostía.

Els poetes, sos feels amichs, la varen plányer. Els seus «planys d'amistat» *acompanyen, dins aquest llibre, les cansons de la anyorada amiga morta.*

No hi son tots. A-n els planys versetjats s'hi hauríen d'afegir els qui bateguen dins cada cor, recullidament, sense paraules: com el degotís que llagrimetja y cau,... gota a gota, seguit seguit, dins la desolada fosquedat de la còva.

Mateu Obrador

Cansó de les altures

Si vas com jo enderrer de llum més pura,
si t'acuba aquest baf,
dexem la malaltissa polsaguera
dels calitjosos plans.
Pujem, pujem plegats a l'alta serra
hon tot es bell y sá,
hon s'estenen pe'ls tronchs les barbarelles,
les eures pe'ls cimals.
No temis los reclaus ni les caygudes
per l'aspre penyalar:
la terra allà no embruta ni es fangosa,
la pols no puja tant.
Y quant l'ombra s'estenga y l'estelada
comenci a espiretjar,

demunt la terra dura y sanitosa,
devall l'espès brancam,
¡quin bon dormir, ma vida, que hi faría!
¡quin sò tan reposat,
fins que la piuladissa matinera
y el picarol llunyá
y el marruquetj de los coloms selvatjes,
dolçament arribás!...

. . . .

També amb dolces paraules, vida meua,
te vull marruquetjar,
y del gentil pollar a l'ombra fresca,
a l'hora que'l sol bat,
los ulls dins los teus ulls, te cantaría
cansons d'enamorar:
cansons jamay sentides, may apreses,
cansons que ningú sab
y en l'aire van surant com a tonades
del bosch o de la mar!...
Com l'aygo de la font que gota a gota
en l'ombra's va escolant,
axí la vida, dolsa, passaría,
axí s'escolará...
Y quant s'alsin los vents y la tempesta
arribi gemegant,
tot estimbant per los negrenchs abismes
los arbres y el rocam,
y esqueix el llamp les poderoses soques,

los abrinats cimals,
esbarts y remolins de seques fulles
veurem giravoltar
que s'encalsen, s'apleguen, se separen,
sense aturarse may...
com s'esbarría y cau y giravolta
el pobre cor humá.

Veurem l'aygo qui cau, negant la terra,
les comes y los plans,
amollarse en torrents desde l'altura
amb esglayosos salts.
Veurem abaix la mar y l'aspra costa,
la costa d'intèns blau.
Jo vull mirar les ones com s'en vénen,
vull veure com s'en van,
tot engronsant les combatudes barques
de blanquinós velam,
negretjant dins la blanca sabonera,
amb la maror lluytant.
Mirarem com s'axequen, com s'afonen
y's tornen adressar;
sentirem els gemechs de sos cordatjes,
els cruxits del fustam,
els espantosos crits dels qui naufreguen
batuts pe'l temporal.
L'ona gegant s'en vé; los embolica,
contra'ls esculls los bat...

y los deixa esbaltits, damunt la platja,
malmesos.... ulls badats!...
y los volten, giscant, les aus marines,
famolenques de carn!...

. . . .

¿Per que los ulls acluques, per que plores?
per que gires el cap?
¿no sabs qu'axò es imatge de la vida,
que'l mon es ampla mar?
que no arriben les ones a l'altura
ni'l dol puja tan alt?
Cerquem, aviat, cerquem les altes sèrres
hon tot es bell y sá,
hon s'esténen pe'ls tronchs les barbarelles,
les eures pe'ls cimals.
D'allà alsarèm a Deu nostres pregaries
pe'ls vius y pe'ls negats...
¿Que mos podrá faltar? ¿que hi mancaría
en mitj de tanta pau?
Tan sols les blanques, falagueres ales,
les ales per volar!

Valldemossa, Agost 1900.

Vida pagesa

Dins el rústich jardí de So'n Cladera
obert en mitj del bosch a tots els vents,
un bellíssim matí de primavera
contemplava del camp los tons ardents.

Al entorn les montanyes, els boscatges,
els cims pelats hon níen els voltons;
a mos peus la planura, verts fullatges,
y una retxa de mar allà en el fons...

Blavenca llum cubría l'alta serra,
s'estenía per plans y llunyedâs;
y mil perfums s'alsaven de la terra
com d'una inmensa flor que'l sol badás.

Com fadrina la terra s'enjoyava
desplegant a-n el sol vives colors,
y el sol embadalit li retornava
torrentades de vida y resplandors.

Tot quiet y en repòs: no més sentía
passar, com un embat entorn de mí,
poètica remor que s'espargía
per les ombres tranquiles del jardí.

Grans esbarts falaguers de papallones
arribaren de cop en gran estol:
veníen a fileres com les ones,
esmelt finíssim llustrejant el sol.

Semblava qu'en brollaven de la terra,
qu'en queyen dels niguls a milenars...
En nerviosa inquietut y dolsa guerra,
tremolant com les fulles dels pollars,

besaven les floretes, les poncelles
que s'obríen al sol d'aquell matí;
mes les fresques tan sols, no més les belles,
les qu'alsaven ben alt el capet fi.

Jo mirantles vaig dir: ¡Quantes vegades,
seguint d'inquieta vida'l volateig,
correm també, les ales desplegades,
derrera un fals y fugitiu llambreig!

Just com vosaltres, papallons d'un dia,
batega'l cor ses ales de colors,
cercant la bella flor qu'ahir naxía
y qu'avuy sequen vents abrusadors.

De bades l'harpa d'or de la natura
sa poderosa veu nos fa sentir,
y'ls estels cada nit allà en l'altura
nos mostren en silenci el ver camí.

No vull segar del món les sementeres
hon la fauç sempre talla engans novells:
vull anar entre mates y falgueres
escoltant les passades dels aucells.

Vull fer la vida sana y reposada
que fa'l carboneret dins l'auzinâ,
mentres l'idea, com l'aucell alada,
just el fum de la sitja pujará.

Y lluny axí dels plers y la fortuna,
seré lliure entre'ls arbres com el vent,
y sols el curs del sol y de la lluna
m'assaciará'ls ulls y el pensament.

M'adormiré al ressò de les esquelles
y a la dolsa tonada del fabiol,
y desclouré gojosa les parpelles
quant dauri ma finestra un raig de sol.

Trescaré les garrigues y les closes,
escometré'l missatge y el pastor,
y entorn de l'ampla llar contarèm coses,
d'un pobre llum de cruya a la claror.

Culliré negra oliva qualque estona
mentres colra ma cara el serení,
y menjaré llavòrs, dins la tafona,
una llesca de pa torrat per mí.

M'asseuré demunt l'herba, baix dels abres,
beuré l'aygua estil·lada de les fonts,
y falaguera y forta com les cabres,
passaré siquioles sense ponts.

Y quant l'oratge sá de les garrigues
engronsi com les ones los sembrats
y acalin, ja granades, les espigues
cap a la terra los capets daurats,

arribarán estols de segadores
brodant la groga mar de colors vius,
y al sol llambrejarán les fauç traydores
segant per tot arreu los blats altius.

Y les garbes ja fetes y apilades
dins els carros, fins alt a caramull,
demunt l'era caurán, com les onades
d'un torrent d'or, entre la gent que bull.

Y jo espigolaré amb les jornaleres,
de roselles voltat l'ample capell,
y a l'antiga canturia de les eres
mesclaré mes cansons d'estil novell.

Y en la palla groguenca mitj tombada,
condormida en el bat del ardent sol,
escoltaré la rústica tonada
y el tintinar vibrant del picarol.

En ma vida pagesa y sanitosa,
de les festes del camp podré gosar:
faré ramells y gloses per la tosa
y ballaré *mateixes* pe'l vermar.

M'aplegaré amb el tay de vermadores,
amb elles compartint afanys y jochs,
y en els carros mesells de portadores
aniré pe'ls camins pegant sodrochs.

¡Qu'es d'alegre el vermar tot lo sant día!
arreu el most degota dels cubells
y apar qu'amb ell en ratji l'alegría
que reforsa lo cor dels jovencells.

Horabaixa, entre verbes y rialles,
los cups de portadores ben reblits,
a la vila s'en van contant rondalles,
truyosos com aucells del niu exits,

Y sonant castanyetes y guiterres
arriben jovensanes y *guerrers*,
y el perfum de la sava de les terres
s'escampa ab les tonades pe'ls carrers.

. . . .

No vull segar del món les sementeres,
no vull que'm besi més son vent fatal:

vull sentir per los boschs y les riberes
la potent alenada del mestral.

Y en mitj d'aquesta terra benehida,
baix de l'inmensa volta d'aquest cèl,
vull que fassa'l meu cor llarga dormida
qu'el past y el renovell de sol a rèl.

So'n Cladera—1898.

Cansó del Trovayre

Obriu la finestra, vullau escoltarme,
vejau si us agrada la meua cansó;
y si es que us enutja, per aconsolarme
amb una floreta tiraume'l perdó.

Digaume, flor bella, com més vos plauría;
si fos que'm volguésseu armat cavaller,
en Santa Creuada jo guerretjaría
y en mitj de la lluyta m'aconhortaría
de sebre, senyora, que estau a recer.

Y en tant que mon poltro fará sabonera,
cadavres de moros arreu trepitjant,

ventant en ma dreta l'espasa guerrera,
en lo alt de ma llansa duré per senyera
un cap d'islamita encara ratjant!

La guerra us retgira? la mar vos agrada?
Més tost me faría tranquil mariner,
y dins la barqueta que engronsa l'onada,
entre una remada y un'altra remada,
baxet rallaríem d'amor enciser.

La mar vos enutja? ¿vos manca'l coratge
sentint de les ones la fonda remor?...
Dexem la barqueta, fugim de la platja;
dins eix palau gòtich seré gentil patge,
lo rossegay vostro servant amb amor.

D'estiu en les basques, ¡que bé us ventaría!
y en la primavera, per entre'ls herbeys,
violetes y roses amb vos culliría,
y amb elles llavores entrunyellaría,
les rosses cascades dels vostros cabeys.

D'hivern quant les flovies arremolinades
feríssen los vidres dels vells finestrals,
del foch a la vora, les llargues vel·lades,
donzells y cambreres, les boques badades,
assaboriríen mos cants provensals,

A les vostres plantes me recobraría,
de vostres ulls negres bevent la dolsor;
en muda alabansa vos contemplaría
y en díes y mesos no'm bellugaría
fins que'm retornasseu amor per amor.

. . . .

Obriu la finestra, vullau escoltarme,
digau si us agrada la meua cansó;
y si es que us enutja, per aconsolarme,
amb una floreta tiraume'l perdó.

Palma—1900.

A la mar

¡Quants de pichs asseguda a ta vorera
t'he contemplada, oh mar profunda y clara!
¡qu'es venguda sovint ta sabonera
desfeta en pluja y ha brufat ma cara!

T'he vista illuminada, tremolosa,
per la claror de l'auba que't fería,
llavors que tan tranquila y amorosa
ta quexa sempiterna se sentía.

Y aquella escuma blanca que s'alsava
amb suau remor de ta blavor intensa,
d'un cap a l'altre cap te despertava
a poch a poch de ta quietut immensa.

En aquella hora incerta y misteriosa
en que la nit comensa y mor el día
¡llavors sí que'm semblaves més hermosa,
llavors sí qu'era gran ta sinfonía!

Quant per ta fosca immensidat deserta
estenía la lluna son mantell,
en claredat tan vaga y tan incerta
com la ruta insegura d'un vaxell,

com reina que recobra son imperi,
desplegaves llavors tes maravelles
y en tòns més trists, en ritmes de misteri
entonaves ton cant a les estrelles.

Y tes ones anaven y veníen,
com velles naus que sens timó navegan
y tan promte les calmes les sitíen,
com les baten los vents y les rossegan.

T'he vista en tempestats desenfrenades
revexinar tes ones enfurides
per envestir valentes, desbocades,
y abatre dins els fons vaxells y vides.

¡Llavors sí qu'ets sublim, atronadora,
llavors sí qu'es ferest, immens ton crit...
Y quant te veig axí, del mon senyora,
t'admira amb fort esglay mon esperit!

Tot passa en esta vida miserable,
tot se mor, y tot cruya, y tot s'esfondra;
mes tu, grandiosa mar, ets immutable;
sols Deu amb son poder te pot confondre.

. . . .
. . . .

Si en tempestats ferestes d'amargura
la meua ánima ardent se veu empesa,
no vos deman ¡oh Deu! plers ni dolsura:
¡vuy tan sols de la mar la fortalesa!

1895.

Recordances

A la memoria de la meua amiga
del cor, NA PEPETA PONS.

Dins aquella boirina lluminosa
del temps ja llunyedá de l'infantesa
ton recort, dolsa amiga, se destría
com llantia del altar a dins l'iglesia.

¡Com no t'he d'anyorar, si érem germanes
d'esperit y de cor!... si de ninetes
agermanades sempre, compartírem
un meteix joch y una meteixa feyna!

Tu, plena de bon seny y delicada,
desbaratada jo y de vida plena,
entremesclares amb mos jochs de nina
uns altres jochs que fan sentir y aprende.

Gentilment esquisida la teua ánima,
de tot lo vá avorríes les flaqueses,
y en les nostres converses may mesclárem
festetjaments ni flochs ni banderetes.

De bondat y bellesa enamorada,
lo bo y lo bell me dares a conexer;
y per tu'l gust de l'art y la poesía
de petitona ensá ja vaig concebre.

Y a l'edat descuidada en que les nines
lo que diuen encara no comprenen,
noltros dues gojoses recitávem
comedies den Ferrá, gloses den Penya.

El Pi de Formentor tu repetíes
amb veu qu'encara sona a mes orelles,
y d'aquell arbre august, demunt l'altura
triumfador dels vents, tenía enveja.

Trescant les valls de Valldemossa y Sóller
hont natura tan bella se desplega,
a sos encants el nostro cò's badava
com se bada a-n el sol la flor vermella.

Mes la mort t'en dugué, quant més la vida
amb sos rosats miratges te somreya
més encara que a mi, que m'endolava
robantme pera sempre ma mareta.

Dues voltes va entrar a dins ca'nostra
ferint de cop traidor y per l'esquena
y dexanthi sa trista acompanyada
de gemechs y negrors y llargues vetles.

Veig, com si fos avuy, la cambra trista,
de gent enrevoltada y de candeles,
y ma mareta en mitj, com una santa,
amb augusta quietut, morta y estesa.

El blanch mantell del Carme la cubría,
encreuades ses mans color de cera;
y aquell gran fret que vaig sentî al besarla
encar ara'l me sent gelar les venes.

En mitj del fort esglay que m'astorava,
ni un suspir ni una llágrima me queya,
y encara sent l'espetegar dels ciris
y el resar de les dones que la vetlen.

—«¡Dexaume reposar, que estich cansada:
no som morta, es que dorm, (semblá que deya):
penosa ha estat ma tasca, y Deu me crida:
dexaume reposar, tranquila y freda!»

Reposa eternament, reposa, ¡oh mare!
tos fills ta recordansa beneyexen,
y per guardar ton sò, ran del sepulcre,
de llágrimes y prechs farem cadenes.

Sols vull qu'estiga ta amorosa ullada
d'allá d'allá sobre tos fills sospesa,
y si en l'aspre desert me veu retuda,
dolç conhort y coratge m'infundesca.

. . . .

A tu també per la derrera volta
un vespre trist, amiga, te vaig veure
just poncella qui's mor; tant y tant blanca,
que tota blanca't veig dins tant de negre.

¡Oh anyoransa de tu!... ¡quantes vegades
t'ha cridada el meu cor, ple de tristesa,
y cap a tu s'han allargat mos brassos,
sols el buit desolat poguent estrenyer!

Si a-n el pes de la pena o l'anyoransa
mon cap com les espigues se doblega,
¡que de trist li es trobar, oh dolsa amiga,
en lloch de ton pit blan, la buidor freda!

Y quant m'he vista empesa y encalsada
pe'ls oratges del cor, just fulla seca,
¡quina falta m'ha fet ta má segura
per senyarme'l camí demunt l'arena!

¡Oh, si devora mi t'hagués tenguda,
si te sentís y't vés, com primé't veya,

hauría obrat millor, y amb més coratge
pujaría ara amb tu la costa dreta!

Perque es aspra la costa, y son fexugues
les penes si un tot sol les du a l'esquena;
¡y es tan consolador qu'una má amiga
mos ajut amb l'esfors de sa tendresa!

Quinze anys no més tenía quant morires,
y lo que en tu perdía no vaig sebre:
era jo'l pinotell que tu empeltares
y que tardana ha trèt la pinya vera.

Y ara son fruyt no té una má que'l culla,
y cau ubèrt y sech entre l'herbesca;
els caminants qui passen el trepitjen...
y just té per amichs sol y serena.

Valldemossa—Setembre, 1898.

Animes germanes

(Imitació de Becquer)

Dues flairoses poncelles,
totes dues d'una branca,
que's baden y moren juntes
y un meteix aroma exhalen.

Dos embatols que tivellen
les ones de la mar blava
y se troben y's confonen
dins una sola volada.

Dues gotes d'una font
que corren sempre plegades,
com a llágrimes dels ulls
que redolen per les galtes.

Dos ciris que cremen junts
devant la metexa imatge,
com a símbols d'una idea,
com a espires d'una flama.

Dos suspirs sortint d'un cor,
dos ¡ays! amb que'l dol s'esplaya,
dos aucells d'un meteix niu...
Axò son les nostres ánimes.

Abril—1893.

Tres cansons

I

CANSÓ DEL VENT

L'oratge diu:—Jo aplech les nuvolades
qu'amb sa calor ardent no fon el sol,
y murmur més cansons y més tonades
que no'n canta per maig el russinyol.

Ajèch, passant lleuger, favars y espigues,
y'm bolch sobre'ls fullatges atapits
dels pinars y les hortes y garrigues,
com per demunt les eres els petits.

Trebuch y afon les barques qui naveguen,
fent cruxir y trencant son costellam;

y los gemechs y crits dels qui naufreguen
escamp, de la maror ab l'etern clam.

Mes no sempre ma veu es esquerdada;
també li fas cansons al amor pur,
y si a mon pas ressona una tonada,
per escoltarla, mos alens atur.

Dolsos perfums escamp y sons d'esquelles
per les valls fondes en la fonda nit,
y hi remoreig baxet mes cantarelles
com infantó qui parla condormit.

Jo sé tots els secrets: escolt les coses
que's diuen a l'orella'ls estimats,
y en silenci los bes ses boques closes,
sos lluminosos ulls enamorats.

Volatejant devall per dins les mines,
a-n els suats miners donant consol,
y cant y folg y rich amb les fadrines
y sos cabells embuy y acaragol.

Quant clou la sòn, al vespre, ses pipelles
y els còssos purs demunt els llits abat,
vol callant, y no's ponen les cabrelles
com ja cant entre'ls pins lo qu'han somiat.

. . . .

II

CANSÓ DEL SOL

El sol respon:—Los núvols que tu aplegues,
amb la meua calor jo los separ;
y pe'ls malanats náufrechs que tu aufegues
jo som vida y consol en terra y mar.

Tristes, quant vas alloure, son les hores
dins los humils fogars, dins los castells;
les roses que jo bad, tu les esflores,
que no més de desastres fas ramells.

Bramulant per dins mar, tes alenades
fan gemegar les naus, fins a-n els ports,
y les ones d'escuma enmantellades
son les fredes mortayes dels teus morts.

Als cimals y les branques que tu esquexes,
jo los donava el florejat vestit;
derrera tu, planys y gemechs sols dexes,
y jo per tot lo món som benehit.

. . . .

III

CANSÓ DE LA MAR

—Som bella (diu la mar), harmoniosa,
y gran en la bonansa y la maror;
m'abriga el vent amb s'ala tempestuosa
y el sol de cabells d'or amb sa claror.

En mí tot remoretja, canta o crida:
jo tench les sèt colors del arch-en-cèl,
y símbol eternal d'humana vida,
en mí tot es mudable, res té rèl.

Jo som la font immensa d'esmeralda
hon se miren y abeuren cèl y món;
y com el sol ardent les flors escalda,
les naus, flors de la mar, jo les afon.

Tench dies blaus y resplandors que céguen,
furiosos temporals, bramuls d'infèrn;
y mes gegantes ones tot heu séguen,
terribles fauç del segador Etèrn.

Mes, quant arreu s'escampen les boyrades
com grans llençols qu'entelen la claror,

par qu'onetjen llavors més reposades,
y es més dolça la veu de la maror.

Com sobre'l llit callat el cor en guerra
vessa'l plant qu'en el món no han d'exugar,
tots els rius y despulles de la terra
a dins mon llit s'en vénen a espayar.

Tench bells corals y perles amagades
y peixos y marischs per tot arreu,
y fondalars y còves sotaygades
ahon may arribarán claror ni veu.

Tench morts que com a grans d'immens rosari
eternament redolen dins els fons;
les algues los serveixen de sudari
y el vent los diu absoltes y perdons.

N'hi há qui van surant per les riberes
o los trèu la batitja p'els escuys,
escampades les flonjes cabeyeres
y l'esglay congelat en los grans uys.

Y volten giscadores les gavines
prop dels morts que ningú pot enterrar,
y par que del cèl ratjen llums divines
sobre la blava tomba de la mar.

. . . .

Quant Aquell que fa'ls mons y los esqueixa
tot ser demunt la terra haja arrasat,
encara rondará ma trista queixa
dins el buit de l'immensa eternitat.

Desembre—1901.

L'Amor

Vengueres ab tes ales de llum y d'esperansa,
poètich com la lluna, un vespre de bonansa,
alegre y trist, com música,
vessant el teu tresor:
el teu tresor de penes, de somnis y ventura,
qu'es aliment de l'ánima, roada de frescura,
que tu en l'espay escampes
y brufa el nostro cor.

Per uns ets floridíssim jardí de primavera;
per altres mar terrible
sens fons y sens ribera,
d'encisadores aygues qu'amarguen com la fèl.
Per mi totduna fores alegre lluminaria,

y lluna y sol qu'omplía
del món tota l'amplaria,
estel de llarga coa qu'atravessá mon cèl.

Mes, ay! som com l'oruga
quant romp sa presó trista,
que vol posar les ales ahont posa la vista,
y fuig, se pèrt dins l'éter d'esplèndida blavor;
però no be's remunta,
com cau tota aglassada:
axí en l'ardiment jove y foll de ma volada,
me sacorrá les ales el raig de la claror.

S'escolarán les hores, y passarán los dies
duguent en sí mudances, tristeses y alegríes;
mes tu dins la nostra ánima
viurás eternament.
Be sé que desespera, qu'es dura y amarganta
la sempiterna lluyta de la passió geganta
qu'engruna dins sos brassos
lo pobre enteniment.

Fins a tal punt tos llassos
subjecten la criatura
que si per sort ta imatge
sobre'l séu cor s'atura,
en va nostra superbia s'en vol alliberar.
¿Podrá pintar la flama cap mágica paleta?

L'inteligencia humana es curta y es estreta
per explicar ta forsa, immensa com la mar.

¿Com pot de tes cadenes
deslliurarse la terra,
si fermen y si tallen més que afilada serra,
si vida y esperansa nos vénen de l'amor?...
A tu, qu'ets fe y llum pura,
torrent d'idèes nobles,
a tu, qu'ets poesía, t'aclamarán els pobles
del Cel y de la Terra per rey conqueridor.

Les ombres

Me plau, m'enamora la nit encantada.
La terra abrigada
p'el gran mantell d'ombres s'adorm cada día:
callau, escoltaula, sabrem que somía...
Jo may dormiría..!

¿Sentíu la mar fonda? ni un'hora reposa:
may sé ¡quina cosa!
si canta o gemega, si plora o remuga...
¡No cridis, mareta, que res se belluga!
La nit es poruga.

Les boyres parexen immenses falgueres
de grans cabelleres,
fantasmes que volen o blanchs esperits:

dos monjos llarguíssims su-ara hi he vists:
semblaven més trists!

Tu, lluna, llenegues, no corres ni balles;
p'el cel t'en devalles
y a l'auba t'hi colgues, com au dins son niu.
També p'el cel ample gosau o sufriu?
¿me veys? ¿me sentiu?

Digaume, estrelletes, candeles divines,
¿sou flors pelegrines?
¿sou cors que despresos vagau sense amor?
Beuría a glopades la vostra claror:
té tanta dolsor!

Els llibres ensenyen que arreu brostau vida:
es cert?... es mentida?
es ver que la terra pe'ls aires redòla?...
El cap de les nines ¡aquest sí que vòla
ben lluny de l'escòla!

. . . .

Del cel y la terra les ombres prest fugen
y en l'anima hi pujen;
com més ella es pura, més negres s'hi fan:
que l'espay es ample, y l'ánima es gran...
Més sòls naixerán!

Son Cladera—Abril, 1902.

Lo qu'es amor

A n'Angeleta Sancho y Sureda

A tu, qu'ets com la poncella,
com la clara fontanella
de ramorosa frescor,
vull ferte una contarella,
te vull dir lo qu'es amor:
qu'axò es una cansó vella
que canta tot glosador.

Té cada cor qui batega
llarga historia que contar;
l'escull que la mar roega
sap l'amargor de la mar.

Y com la flor que'l sol besa
sap lo qu'es llum y calor,
sap tot cor lo qu'es tristesa,
lo qu'ęs pler, lo qu'es amor.

Es estranya mescladissa
de ventura y de dissort:
sempre vola, sempre frissa,
may té sossech ni conhort;

Y sempre inquieta y en guerra,
com la flama que va y vé,
té la gloria y té la terra,
la mort y la vida té:

ja xalesta, ja entristida,
com la vida y com la mar,
com la mar y... com la vida
que's sent y no's pot contar.

Fugitiu com l'oronella,
com la lluna somiador:
dolç y encès com la roella,
com la llum encisador.

Y té l'aspror de la serra
y l'agombol de la llar;
es com l'aire que, a la terra,
s'es mester per alenar.

Copa al raset d'ambrosía
y calze vessant de plors...
Si't ferís, te semblaría
qu'ara néxes, qu'ara mors,

y tastes, amb ilusori
contrast de fèl y de mèl,
les penes del purgatori
y les gaubances del cèl.

¡Ay, si un día t'encativa
el bell encativador,
bé pensarás en l'oliva
de nom dolç y aspra sabor!

Y de bades voldrás riure,
de bades voldrás fugir...
Qui bé estima, no pot viure
sense aquell qui'l fa morir.

May el cor s'en assacía
ni s'en cansa, d'estimar:
¡té una set,... qu'engoliría
tota l'aygua de la mar!

¡Pobre coret, qu'ets el patge,
la jugueta de l'amor;
un pobre maquet de platja
malmenat de la maror!

Mes la maror es la vida,
y la calitja es la mort:
com més el vent s'alsa y crida,
empeny la nau cap al port.

* * *

Sense estudis ni saviesa,
sense solfa ni peresa,
com l'aucell refilador,
t'he cumplida ma promesa
y he cantada ma cansó:
¡te plany si no l'has entesa,
si no saps lo qu'es amor!

Mars—1903.

Aspiració

Fermats a la terra, com pobres colomes
d'aleta exalada, no podem volar,
y sols mos arriben des-y-ara'ls aromes
qu'escampen a l'aire los vents de la mar.

La nostra gabieta de ferro y daurada
¡què estreta, què trista, què dura mos es!
y amb ansia febrosa d'alsar la volada,
voldríem, a voltes, axecarla en pes.

Mes, ay! que sos ferros mos trenquen les ales
y sembla que vida y coratge mos falt;
y lluny queden sempre la mar amb ses cales,
y el cel, les estrelles y el sol allá dalt.

Cantant cansons

¿Sabs per qu'es que la donzella
d'ulls blaus que cerquen tos ulls,
si los veu, torna vermella?...
perque'l cor té molts de fulls.

Fulls que l'edat d'innocencia
no's cuida de confegir,
y amb el bull d'adolescencia
tothom apren de llegir.

Los primers, de lletra clara,
de cartilla de pagès,
sense lletjura ni tara,
que l'estudiant sols no ha entès.

Los segons prenen malici
com les ones de la mar,
y els derrers tenen l'ofici
de fauç que saben segar.

¡Y be'n séguen d'esperanses,
y n'esfullen d'ilusions!
just com espiguetes manses
o caps reulls d'infantons.

. . . . , ...

Tot cantant, cantant cansons.

Flor de romaní

La flor moradenca
del vert romaní
no es primaverenca
ni flor de jardí.

Creix per la garriga
y aroma el costé:
el cor d'una amiga
perfuma també.

Un dia, fa estona,
te va embadalir
la flor garridona
que amor fa venir:

y armárem batalles
de fulles y flors
fresques de rialles,
remulles de plors.

Jo t'en tir encara
y no't puch ferî;
y es que amor, avara,
no te vol per mí.

Gloses d'amor

I

El cor es nau envelada
qu'el vent de l'amor empeny;
¡que l'exampla una mirada,
qu'una paraula l'estreny!

II

A tot cor qu'amor el mana
es en vá que'l prediqueu;
si no hi veu, no's desengana;
si's desengana, es que hi veu.

III

Com l'ametler pert sa fulla
per vestirse de blancor,
el cor d'una amô's despulla
per florir d'una altra amor.

IV

Sent en l'olor dels pins més fortalesa
com més el sol ardent los pot besar;
y pens qu'amor es sol que crema y besa,
y qu'el cor té perfum, com el pinar.

V

Tal com l'escorxada auzina
que poch a poquet se mor,
defalleix qualque fadrina
que porta escorxat el cor.

VI

Ella te va mirar, tu la mirares:
¿va esser mirar de pau, mirar de guerra?
¿Per què quant alsá'ls ulls tu'ls acalares?
¿o es qu'ella mirá'l cèl y tu la terra?

VII

Ets la penya marina que valenta
s'alsa entre mar y cèl com un altar,
y jo l'ona harmoniosa y transparenta
que gemegant d'amor la vé a besar.

¿No't ronda pe'l cervell l'idea pura
com la sanch per les venes del valent?
¿y en el fons del teu cor, de roca dura,
no s'hi bada la flor del sentiment?

¿Arribará a vinclar ta fortalesa
l'onada minadora de l'amor,
com dels penyals roega la duresa
el sempitern batut de la maror?

¡Ah, sí! Com a l'escull de la marina
l'envest y brufa y tapa l'alta mar
dantli saba y olor de saladina,
¡axí l'ona d'amor t'ha de negar!

VIII

¿Qui es l'home de ciencia que'm diría
per què fa estrays distints el foch d'amor,
y per què, quant pensam amb aquell día,
tu'l recordes ab goig y jo ab dolor?

IX

Si afalagava un temps la meva oreya
la remor de ta veu, tal aleteig
me pegava el coret, que casi queya:
y ara te sent com que sentí una abeya;

llavors, sense mirarte, sempre't veya,
y ara, per molt que't miri, may te veig.

X

Camí de nostra vida desolada,
mos trobárem tu y jo per un moment.
Quant mos hauría units una mirada,
una sola paraula, un mot fervent,

mos separá per sempre una mentida,
una mica de fanch, un poch d'orgull;
y es, de llavòrs ensá, la nostra vida
camp arrasat on ni una flor s'hi cull.

Y rich y plor quant pens que, ja enterrada
aquesta carn qu'ha estat nostro turment,
mos unirá en la fossa, tal vegada,
un calfret de la terra,... un poch de vent...

Ensomni

Quant tomba'l sol y se nega
dins la mar sa llum divina
y a poch-poch la pau llenega
per la vesllum opalina,

llavors del cor del silenci
s'alsa el cant de l'infinit
qu'apar que broll y qu'avenci
del fons de l'immensa nit.

Llavors s'axeca la llosa
que m'engruna y m'umpl d'esglay,
y el cor s'exampla y reposa
aletetjant per l'espay.

Y's rabetja en les onades
d'una mar sense amargor
on néden escabeyades
les sirenes de l'amor.

Un cor escolt, qui batega
callat dins el pit del món
y dins el méu qui m'aufega,
me crema, m'abeura,'m fon.

Parpelletja en l'estelada
y revola dins la llum
de la lluna, adormiscada,
impalpable com el fum.

M'apar sentir la besada
d'un bes que no té retorn,
l'ardorosa bavarada
d'un inestingible forn.

Y el temps passa, y el brugit
de la vida me desperta:
ulls esglayats péch un crit,
y apesarat l'esperit,
segueix sa ruta deserta.

Tot passa y s'en va

Cansó per Na María Sabater

Axí com esclaten dins tanca florida
clavells y poncelles qu'el temps secará,
axí també's bada, dins l'hort de la vida,
la flor que marcida
será l'endemá...
Tot passa y s'en va!...

Es l'ánima nostra, mar gran sense cales,
y vents y tempestes s'hi solen alsar;
quant fuig la ventura, no li tireu bales,
que l'or de ses ales
en pols se desfá...
Tot passa y s'en va!...

Mirau la donzella que n'es de garrida:
ses galtes son roses, claror son mirar;
mes si amor li apunta, ¡que prest cau ferida!...
¡malaire la vida
que tant de mal fa!...
Tot passa y s'en va!...

¿Per què'l coret nostro té tanta oradura?
¿per qu'es que l'idea sempre ha de volar?
y el mon ¿per què roda? ¿per què no s'atura?
No u sap la criatura,
no u sap ni u sabrá...
Tot passa y s'en va!...

Febrer, 1902.

Contrast

Si tot passa en el món, si es tot mentida,
si sols son veritat mort y dolor,
¿per què alsam sobre'l llim d'aquesta vida
els fantástichs castells de l'ilusió?

Y si l'ánima es llum y fortalesa,
si es mescla de valô y sublimidat,
per véncer y enfortir nostra flaquesa
¿per què no ha de bastar la voluntat?...

Les filadores

Miraules bé, les filadores
que res atura:
sanes, vermeyes com a mores
que'l sol madura.

Mirau sos dits bellugadissos
fila que fila;
mirau l'embat com pren sos rissos
y'ls enrodilla.

També el seu cap fila quimeres;
però el temps corre,
y com ses mans son tan lleugeres,
prest les fa borra.

Es son filar justa semblansa
d'aquesta vida
qu'ab tanta estopa d'esperansa
vé revestida.

Y el temps es fus que no s'atura,
y assedegada
l'ánima fila sa ventura,
massa afanyada.

. . . .

¡Filoua n'es la criatura,
ben despuyada!

Son Cladera—1902.

La lluna, la bruna...

(Cansó)

De nina petita,
jugava a la lluna,
tan bellugadissa
com un esquirol:
vaig creixe y vaig caure
com fruyta madura...
. . . .
La lluna, la bruna,
vestida de dol...

Depressa venguéren
amors y alegríes;

y mentres cantava
com un rossinyol,
les ditxes passaven,
les penes veníen...
. . . .
son pare l'atupa,
sa mare no'l vol...

Llum es tota vida,
tot cor papayona
que hi vola y s'hi crema,
pensant qu'es el sol:
y ja no cant ara
cansons garridones...
. . . .
La lluna, la bruna,
vestida de dol...

Anima dolorida

Derrera ma finestra cada dia
veig los núvols passar sobre'l cèl blau:
¡oh núvols qu'entelau l'anima mia!
¿per qu'es, donchs, que vosaltres no passau?

Passen los dies remolcant les hores,
fent seregalls de rialles y llaments;
tu, ánima, no rius, tu no més plores,
tu passes ratjant penes a torrents.

Los cors humans son costes y son cales
hont rebaten les ones de l'amor;
el pensament aucell de llargues ales,
y tu l'urna sagrada del dolor.

Y el dolor es etèrn, com tu ets etèrna;
com l'aroma y l'encens anau surant
pe'l vell temple del món: sou la llanterna
que mostra el port segur al navegant.

1902.

Pluja

A NA CELERINA, *germana meua.*

¡Que m'agrada el mal temps, y que m'agraden
els dies emboyrats!
enveja'm fa l'axumorada terra:
y quant la pluja cau,
per beurela'm a dolls y a torrentades
voldría tenir gola de gegant.
Voldría esser la mata que's remulla,
y l'auzina que abeura son relam:
voldría esser com l'esquinsada boyra
que sura per les valls;
y sobre les ciutats, presons de l'ánima,
baxaría com auba refrescant,
roada matinera; y compatida

a tots els cors amichs fóra besant,
y sense veus ni mots los cantaría
com una mare canta a sos infants,
per condormir sos mals y ses quimeres
que sé que son tan grans!
per condormir a l'ombra de mes ales
tants de corets cansats
y esser l'encens del encenser que puja
fins al cèl ses pregaries y sos plants.

Axò'm diuen avuy les oliveres
de retorsudes soques, y els penyals
y les boyres que passen, les ruxades
y els abres gotetjants.

Ja sabs per qu'es que gòs amb l'hivernada,
per qu'es que avuy la cant:
per que'l remor del vent y de la pluja
desperta en mí remors molt més vibrants,
que no poden contarse, com l'arena,
que no poden midarse, com la mar!...

Valldemossa, 1902.

Maror

Vench y m'assèch, quant mor el día,
ran de la mar; sent sa ramor:
si tengués ales, volaría
per l'ample espay cercant claror.

En va, dins l'ombra de la vida,
cerch un estel que'm doni llum,
destriant lo ver de la mentida,
lo qu'es calor de lo qu'es fum.

Son les ventures papallones,
y es el penar com la maror,
qu'en que's condorma per estones,
redola sempre, com les ones,
com l'esquirol bellugador.

De molts de cors de moltes nines,
que més que cors son encensers,
brosta l'amor plena d'espines
com la poncella dels rosers.

Y molts de cors d'homos y dones
son llibres vells d'intrincats fulls;
y ánimes belles, humils, bones,
son fondes mars plenes d'esculls.

El còs es gabia enganadora
que té catiu el pensament;
mes ¿què desitja y qu'es que anyora
aquesta aranya filadora
que tant com tix se va estrenyent?

No sabrá may la criatura
qu'es bo y dolent, petit o gran:
sos pensaments, a la ventura,
com la maror que may s'atura,
redolarán... redolarán...

Portopi, 1903.

Nius rebutjats

A la meua nebodeta,
NA CELERINA PONS.

Quant les florides ginestes
porten aromes d'estiu,
per balcons y per finestres
el teulader fa son niu.

Si trob, en arribâ a fora,
el niuet ja comensat
y l'esbuch, m'apar que hi plora
l'estol que encara no es nat.

Mes no ha trencat el nou dia
ni es sortit encara'l sol,
quant ja sent la piularía
del teulader ramerol

que amb plomes y brins y llanes
altre pich compon son niu;
y altre pich son les persianes
tomba dels reys de l'estiu.

Axí sovint la criatura
quant tría cor ahon niar,
compon son niu de ventura
que ben prest li han d'esbucar.

Ses esperanses posades
en l'amor, xalesta viu,
y no pensa si de bades
durá busques a-n el niu.

* * *

Fuig de cart y de matzina
y de fals enganador:
que no hi ha goig, Celerina,
més incèrt que'l goig d'amor.

Dijous Sant

Per les voltes del temple gegantines,
per finestrals y arcades plens d'encant,
passen ecos secrets de veus divines
que pe'l silenci diuen: «Dia Sant!»

Les llanties y candeles, qu'una a una
escampen dins les ombres sa claror,
devant l'Hostia, més blanca que la lluna,
tremolen consumintse de tristor.

Y entren estols de gent tota endolada
que se postra devant el Monument,
y de los cors s'axeca la volada
de l'oració que munta al firmament.

L'encens queda surant per les altures,
y l'oratge que passa pe'ls portals
suspèn son alenar... Les esculptures
par qu'acalin les testes ideals.

Una canturia trista, acompassada,
qu'apar l'augusta veu del Sagrament,
per dins les naus se fon, com la tonada
qu'en la nit per la vall se va perdent:

—«Per assaciar llur fam queya la mayna,
quaranta anys pe'l desert dantlos camí;
y ells tregueren l'espasa de la vayna
y blasfemant s'alsaren contra Mí.»

«Del poble s'estengué la dolentía,
y la culpa dels pares va portar:
fou sa gloria fenás que dura un día,
y ara sos ulls s'exuguen de plorar.»

—«La desventura cruxirá los ossos
del poble renegat que'm defugí;
y dins les propies dents se farán trossos
les llengües que parlaren contra Mí.»

«—¡Senyor! de l'ira teua la grandesa
merescuda tenim: t'havem ofês...
nos consumeix y avincla la tristesa,
mes per salvarnos ¡ay! no podem res.»

«¡Senyor! gira tos ulls, mira tes obres,
mira aquells per qui Tu vares morir;
y si envíes el sol per richs y pobres,
¡pietat del poble teu, pietat de mí!»

—«Pacient com lo pastor que'ls anyells mena,
mos fills per tes dresseres menaré,
y com eura entre runes a balquena
a l'ombra de tos temples crexeré.»

Tal parla del Senyor la veu augusta,
tal del poble la veu va contestant;
y par que'ls ecos en la calma adusta
per les naus repetexen: «Dia Sant!»

. . . .

Ja per devant les portes del santuari
passa en tropell el poble pecador,
com aquell d'Israel qu'en el Calvari
s'empenyía per veure'l Redemptor.

Ja desfila la llarga acompanyada
de banderes y llums y penitents,
enfosquint los carrers, acompassada,
remorosa com l'aygua dels torrents.

—Ja del Mártir onejen les banderes,
de la Creu el misteri resplandeix,

guanya el dolor les celestials esferes,
lo que David cantá ja se cumpleix.—

Ja's destría entre boyres la figura,
ja a tots los cors arriba sa dolçor,
y passa com onada d'amargura,
alçant per tot arreu fonda maror.

Y com engronsa el vent un camp d'espigues,
axí mou Ell lo poble compatit,
perqu'Ell té més perfum que les garrigues
y brolla aygua d'amor son cor ferit.

—Doblega, arbre elevat, ton alt brancatge:
fe't blan ¡oh dur llenyam! pera'l Senyor:
¡claus ferrenys qu'heu estat son herevatge,
espines de son cap, dauli dolçor!—

Y aquella multitut agenollada
alsa brassos y mans cap a son Deu...
Y apar qu'Ell, ab dolcíssima mirada,
responga: «Te perdon, ¡oh poble meu!»

La lluna no es morta

On croirait voir vivre
Et mourir la lune.
(P. Verlaine)

¡Oh mágica lluna,
lluneta suspesa del cel en la volta,
com urna dels somnis,
com mística llantia d'un temple a la porta:
ta llum s'en devalla
com riu de poesía que l'ombra agombola,
hont nedan les ánimes!...
y be que t'assembles a l'ánima nostra,
com tu pensativa,
entorn de l'idea fent voltes y voltes.
Mes ay! tu, serena
domines en calma ventades y boyres,
quant l'ánima trista
del món en les lluytes se cruix y avalota.

Preténen els sabis
qu'en tu no hi ha vida, qu'ets freda y ets morta:
¡mentida!... impossible!
no es fret el qui besa, no es mort el qui plora;
y tu, sens paraules,
gemegues y cantes y beses y plores...
¡Qu'en veus de miseries,
grandeses qui's perden com tu dins la boyra!
¡qu'en saps de rondalles,
d'alegres y tristes, secretes histories!

Ton reyne pacífich
de la nit poruga la temor destrona.
Ta besada freda
¡què de boques mudes ha fetes descloure,
y quantes ullades,
què de mots dolcíssims en ta llum revolen!
Y hi neden y hi suren
desventures vives y alegríes mortes!
¡Què prest se mostíen
les galtes sedoses just fulles de rosa,
los ulls qui llambreguen,
les testes de lliri que l'amor esflora!

Dels fossars ets fada
qui tos vels escampes per les tombes closes
hont tants de misteris,
tantes d'esperances pera sempre dormen.
Pe'ls finestrals guaytes

dins les naus desertes en que tot reposa.
Tos raigs hi devallen,
de mística lira semblants a les cordes;
y els Sants y les Verges
y els Angels del temple pareix que hi revolen;
pareix que ferintles
remuguen y canten cansons sense notes.

Amb dolsa peresa
els claustres bellíssims dels convents revoltes,
brodant sense agulles
per la fosca terra columnes y mostres.
Per les gelosíes
entres dins les cel·les qu'habiten les monjes;
sols tu saps si vetlen,
sols tu saps si resen, mediten o dormen,
quant lenta llenegues
per los vells Sants Cristos, per los llibres d'hores
y piadosa beses
de les disciplines les nuades cordes...
Tu saps el desfici
amb que, ja adormides, somriuen o ploren...

¡Oh tu, reyna blanca!
¡oh mágica lluna que sens ales voles!
els ulls te segueixen
d'aqueix cel fondíssim allá per la volta,
com els Reys seguiren
en mitj de les ombres l'estel de la cova;

y l'ánima opresa,
com au exalada que son niu recorda,
pareix que mirant-te
se sent més lliberta, les ales recobra...

. . . .

¡La ciencia va errada: la lluna no es morta!

El papayó de llum

Ho creurá qui voldrá. L'altra vetlada,
d'entre'ls fulls d'una glosa mal rimada
qu'a un amich vaig dexâ,
sortí volant lleugera papayona
qu'atrèta per la llum prest s'hi cremá.
Astorats nos mirárem una estona,
y ell per fi demaná:
—¿Será l'ánima axò de ta poesía?
—Es el perfum del cor, es l'alegría,
es el propi esperit el qui s'en va!

. . . .

Y aquella nit, l'idea'm desvetlava
d'aquell coret amb ales qui'm fugí,

y voltant dins el llit, per mí esclamava:
—¡Ditxós qui pot dormí!
¡Ditxós qui no'l combaten les quimeres
que'm desvetlen a mí,
qui fa son camí dret, sense volteres,
sens girâ'ls ulls al poble d'on partí!
Que'l qui enrera no dexa recordances,
ni sent del desterrat les anyorances,
ni enveja may les ales del voltor,
ni escolta el cant del bosch ni de les ones,
a-n aquest no'l desvetlen papayones,
ni fosca ni claror.

Axí tornaré jo; no vull fer gloses
que llúen un instant y's tornen fum;
y si en mí volatetjen com abeyes,
per no sentir son etciser rum-rum
me taparé depressa les oreyes
y el cor estojaré, les ales closes,
perqu'es el cor un papayó de llum!
Seré com el moret de la figuera
qui mort de sòn y fart de badayera,
baix l'abre plê de fruyta s'allargá:
una figa caigué damunt sa galta,
qu'una figa may falta
a-n aquell qui té manco merexera,
y per no bellugarse, no'n menjá.
¿Devía tenir l'ánima malalta

el moret pererós de la figuera?
¡Ay! jo sí que la hi tench!,.. no la hi tenía
un temps, venturós temps de l'infantesa;
no sabía llavors lo qu'es peresa
ni res del món sabía!.....

Escoltau aquest pas. Un'horabaxa
dins un hort, qu'era l'hort de ma ventura
ahon solía robar fruita madura,...
robava... ¡sí, y encara hi tornaría!
qu'en aquesta mesquina terra baxa
roben tots ¿y un infant no robaría?...
De lladres es el món immensa cova:
l'escuma de la mar el nigul roba;
la mar pren a la terra ses riqueses;
que les traidores ones,
per la ventada empeses,
engolexen les naus y les persones;
¡la terra sí que pren! la terra mare
es més lladrona encara;
mes ay! terra, si prens, també molt dones,
qu'ets despresa y avara per estones.
. . . .

Y ara tornem a lo qu'abans vos deya.
Dins el bell hort hi vaig cullî una poma;
y quant temtada per son rich aroma
li vaig dar la primera mossegada,

una dent, la primera que me queya,
hi romangué clavada;
y de sanch y de plors ma cara plena,
parexía més bé una Magdalena
qu'una nina menjant fruita robada;
y una amiga, per cert, que amb mí venía,
aprofitant totduna el meu soscaire,
més rebenta que l'aire,
la sanguinosa poma s'engolía:
qu'un apòstol y tot s'aprofitava
del gran pecat qu'a Judas condemnava.

Mes ¿per què el papayó que l'altre día
se desprengué dels plechs d'una poesía
com de la flô el perfum,
s'en vé a volatetjar per la memoria
y a despertar aquella antiga historia
qu'era ja foch colgat y sense fum?...
Perqu'es la poma la ilusió primera,
y amb gran pena sospit qu'es la derrera
el papayó de llum.

Valldemossa,—Agost, 1900.

Sa mula des tranvía

¡Quina pena que'm dóna cada día
veure passâ sa mula des tranvía!...
Me direu qu'un tranvía amb una mula
en lloch de caminâ, creys que recula;
y axò me fa pensâ (¡mirau ses coses!)
en mí, qu'estir es carro de ses gloses
y trob cada terròs...
qu'havê de rossegâ tota soleta
un embalum tan gròs,
es volê fermâ es vent amb una veta.

Té es *Blanco y Negro* antich, a sa portada,
un'abeya qu'a un cotxo va enganxada;
y jo, quant la mirava, sempre deya:
—Ses gloses son es cotxo; jo s'abeya.
Y per cert que no m'es gens agradable
essê un animaló tan despreciable;
casi casi estim més essê sa mula
que al manco val doblés y no marmula
com s'abeya, tan mala cantadora
com jo som una mala glosadora,
y sé cert qu'es meu vers a ses oreyes
ha de sonâ com un rum-rum d'abeyes.
Però ja sent es públich que'm marmula
perque encara no esplich lo de sa mula,
Es que tench un capet... sense barrera.
Unes aletes té de papayona,
y empren es vol, y roda, y fa voltera,
y fins qu'es lluny, molt lluny, no s'en adona,
debana que debana...
—¿Que fas?—un temps me deya sa germana
que prop de mí dormía:
—Desembuy pensaments,—li responía.
Y axí, com certa dama un poch vayvéra
que conta sa rondaya
que desfeya en sa nit, maya per maya,
lo que de día feya amb gran veréra,
jo, a s'enrevés, es vespres, aclaría
lo qu'havía embuyat de bell de día.

—¿Y sa mula?—direu—¿has tornat loca?
—Digau lo que vulgueu: som una soca;
y encara que'm pegueu amb sa destral,
no'm fareu gens de mal;
que avuy en día, ja tan sols m'importa
que no toch es doló a sa meua porta,
que no'm manch un duret dins sa butxaca,
y que ja qu'a la mort nigú l'atura,
m'agaf, al manco, amb sa conciencia pura
y p'es camí del cèl no fassi flaca.

Y ara anem a sa mula,
qu'es sa que va davant en es tranvía.
Com l'han desenganxada, dalt sa costa
que puja cent vegades cada día
y per martiri séu es feta aposta,
poch a poquet, cap baix, esbrahonada,
devalla tota sola pe'sa vía,
per posarse a-n es jou altra vegada,
tan tranquila y humil y resignada
que més d'un penitent l'envejaría.
No hi ha perill que fuja,
tan grossa es sa fatiga!
ses cames de derrera li fan figa:
y lo bo es que, quant puja,
talment sembla una bistia de primera:
¡lo que pot sa llandera!
¡què de molts n'aguaría

més xerèchs que sa mula des tranvía!
¡A quants un animal pot donâ exemple,
que no's mostren humils, ni dins es temple!
Avuy s'impiedat ja es un ofici!...
¡mesquina humanitat, sempre dolenta,
sempre freda p'es be, y tan sols ardenta
per tot pecat, tot mal, tota injustici...
y que com més se bolca dins es vici,
més encara demana y més se quexa!

Ben sovint, esglayada,
me dich a mí metexa:
—¡No sé com Deu encara no s'afarta
d'aquesta gran llocada renouera,
y acabant sa paciencia, es millô día,
no la juga a la sort, sobre una carta!
Y sa má omnipotent veig, que l'afèrra,
y una granera alsant, a granerades,
la pobra humanitat feta una coca,
dins ses calderes de l'infern aboca,
fins a essê caramulls, ben estibades:
y aviat fan fregitina y sabonera,
amb tal baf y pudô de carn de vas,
qu'En Barrufet y tot se tapa es nas.
Remenat tot, remuya sa granera
dins aquell such o pasta sanguinosa;
y com si tinta fos, amb escriptura
disforja y lluminosa

escriu sa mâ de Deu damunt la Terra:
—«En tot lo mon no hi queda podridura:
ben adesat roman aquest planeta:
¡la terra on vaig morir, la vuy ben neta!!»

. . . .

¡Mirau si m'ha despert sa fantasía
veure passâ sa mula des tranvía!

Juny, 1901.

Gloses pobleres

A Na María Antonia Salvá.

De més de trecentes coses
que'm bullen dins es cervell
t'en volía fé unes gloses
com si t'en fés un ramell:

que quant m'en torn, hora-baxa,
de Sa Pobla a so'n Cladera,
cap baix, per sa blanca faxa
de sa llarga carretera,

tantes idèes s'en vénen
a picâ y borinetjâ,
que no sé què diantres ténen
que no se dexen glosâ.

Me revolten com ses fuyes
qu'amb sa pols axeca es vent:
vénen a esser ses despuyes
de l'abre del pensament.

Les deix fer, que remoretjen
si volen remoretjar:
¡son tants qui rossinyoletjen
y sols no saben cantar!

Bones y xerèques gloses
fan un texit y un embuy
com ses espines y roses
qu'han brostat d'un meteix uy.

¿Qu'he de glosar?... ¿ses passades
dels aucells en primavera,
o ses flors que's son badades
aquest Maig dins so'n Cladera?

¿ses formigues afanyoses
que traginen grans de blat
y que aquí son tan goloses
que les me trob dins es plat?

¿o bé ses rates-pinyades
que se solen aficâ
¡grandíssimes malcriades!
sense dir ¿poren entrâ?

¿o s'esbart de cadarneres
y pinsans y verderols
qui mos dexen ses cireres
sense res més qu'es pinyol?

Per una que ja está farta
de lo qu'han dit tants y tants,
res més pesat qu'una carta
farcida de consonants.

Acabem. Ja es sol no enlluerna;
trèu tu es cap per damunt *Graci*,
armada d'una llanterna;
que per poca llum que fassi,

jo, també un poch enfilada,
t'afinaré desd'aquí:
mos enviam una besada
que's senta des puig Tomí,
y llavors, tasca acabada,
cadascú s'en va a dormî.

So'n Cladera—Maig, 1904.

Nit de Reys

A-n En Toniet y En Miquelet Roca y Salvá.

Els Reys, dideta,
vénen anit,
y tot quant duguen
será per mí.
L'estel amb coa s'es fet endins
y a la coveta deu resplendir.
He vist en somnis els xerafins:
volatejaven en torn del llit;
me deyen coses petit, petit;
bategar d'ales creya sentir,
remor de resos, cántichs divins,
y olors de murta y de romaní.

¿Sentiu ses trompes, sentiu els crits?...
¡Els Reys ja arriben, ja son aquí!
ja ses corones los veig lluir;
dins l'ombra negra ja sent trapitj,
cavalls qu'eguinen, y veus y crits.
¡Dideta meua, treysme des llit!
obriu finestres, que hi vuy sortir:
no fa serena ni fret anit,
y ells de tot curen, si me costip.
¡Dida, depressa!
¿no veys que fris?
qu'els Reys ja vénen...
¡Ja son aquí!!

6 Janer, 1903.

Gloses menudes

(Per tarjetes postals)

TRES NINES

jugant a prende es fil de ses mans.

Per enllestir postals les he llogades
a-n aquestes musetes esburbades
que no valen per una totes tres
ni han vista may ni enténen sa poesía.
Riguent y embuyant fil passen es día:
si les deman es *barco*,'m fan es *bres;*
y si vuy *barco* y *bres*, no me fan res!

* * *

UN PINAR

Sent en l'olor dels pins més fortalesa
com més el sol ardent los pot besar;
y pens que amor es sol qui crema y besa
y qu'el cor té perfums, com el pinar.

BAHÍA DE PALMA

(De dia)

Canten himnes al sol les blaves ones,
y al vent qu'empeny y al embatol qu'arrissa
mil veletes que semblen papayones
o blanquíssims coloms d'escampadissa.

(De nit)

Damunt la mar callada y recullida
volen cansons y quexes y riayes,
y son els llums de la ciutat dormida
els llumenarets blaus de ses rondayes.

* * *

INFANT AMB UN CONIET

Una amoreta blanca que jo tenía
y amb sa calor blaneta m'encalentía
just com la pell sedosa d'aqueix coní,
també com ell un dia me va fugí.
Però'l coní retorna al infant que'l cria;
y l'amoreta blanca que jo tenía,
per sovint que la cridi, no torna a mí!

* * *

NINA QUE MIRA LLUNY

Minyoneta gentil que l'esperansa
ha revoltat d'aromes y de flors,
no vulguis mirar lluny: la vista's cansa,
y no s'umpl de claror, sinó de plors.

Minyoneta gentil que l'esperansa
T'ha envoltat d'aromas y de flors
No vulguis mirar lluny; la vista es cansa
Y un simpl de claror, niu de plors

Emilia Sureda

CARRETERA DE SÓLLER

Com es aspra y voltant la carretera,
axí es aspra y voltant la nostra vida:
mos hi cega su-aquí la polsaguera,
y allá mos umpl de fanch la terra humida;
però la dolsa pau que a dalt impera
jamay en terra plana l'hem sentida.

* * *

UNA MARE

I

(Colgant sa nineta)

L'esperansa es llit de roses
on s'adormen nins y nines:
entre flors, coret, t'hi poses,
y t'hi despèrts entre espines.

II

(Besant sa nina, com l'ha colgada)

Cor petit, coret de nina,
¡que t'exampla una besada!
Coret gran, cor de fadrina,
¡que t'estreny una mirada!

III

(Sa nina adormintse)

Ja tombes el capet, com la poncella
quant neix la nit y quant el dia mor;
ja dels somnis rosats la fada bella
estén sobre de tu son mantell d'or,
y te canta baxet sa cantarella
y't besa com l'embat besa la flor.

fa dels somnis robats la fada bella
y te canta baixet sa cantarella
Y et besa com l'embat besa la flor
Pureda

UN CUPIDÓ

(A una atlota que volía esser monja)

Pareix qu'está d'humô aquest cara fina,
¡y amb a quina malicia mira y riu!
¡Bé fas d'allunyart'en; que si t'afina,
te despara, te fer,.. y *adiós* monjiu!

* * *

A LA MAR

Misteriosa, mudable, bella, immensa,
bramula o remoretja, canta o crida,
les ombres reflecteix, la llum intensa...
¡La mar es com la vida!

* * *

¡AY, AY, L' AMOR!

(A sa meua amiga C. O.)

La jove somía, que du sòn enrera:
s'hi arramba una estona l'amor falaguera
com un papayó;
li canta y l'engronsa,
y llavors li enfonsa
son dardell traidô!

Jo tench una amiga gentil com aquesta,
que ja li fan por,
¡una por feresta,
ses aletes d'or!

¡Ay, ay! l'amor!...

La jove somnia, que dur son carrera,
Si arramba una itorna l'amor falaguera,
Com un papayó
Si canta y s'engronsa
Y llavors li enfonsa
Son dardell traidó!

Yo tench una amiga gentil com aquesta
Que ja li fan por,
Una per feresta
Les aletes d'or!...

Emilia Sureda

29 Janer 1904

UN NINET FUMANT

¡Quina pipa ha trobat! y amb tal xeripa
está tan concirós aqueix fotim.
¡Qu'es de ver qu'aquest bé de fumâ amb pipa
no més el desitjam... com no'l tenim!

* * *

UN ALTRE CUPIDONÈU

—Quant pens que mos governa y mos malmena
(mirant aquest fotim deya una nina)
¡a-n a que!... ni'n daría pe's'esquena,
si no fos que tench pò que, si m'afina,
abans de que li arrib, me posi bena.

* * *

BLANCH Y NEGRE

Jo conech una pubila
que p'el séu be o el séu mal,
com més sembla estâ tranquila
més fort cóva el temporal.
¡Y perque vejeu ses coses!
la pretén un cavaller
qu'es un roser ple de roses
y sembla un espinaler.

* * *

LLOGARET DE LA COSTA

Dalt el grandiós altar de penya dura
sonriu el llogaret com una flor;
la mar canta sa pena o sa ventura
quant hi neix un petit o un gran s'hi mor.

AMETLERAR FLORIT

Com l'ametler pert sa fuya
per vestirse de blancor,
el cor d'una amô's despuya
per florir d'un'altra amor.

* * *

UNA MUSA

(A-n En F. Estada.)

Si cerques una glosa ben rimada,
has errat ton camí,
perque aquesta museta qu'he llogada
no'm creu ni'm vol dictar lo qu'he de dî.
Si la crit, me fa *taat!...* riu una estona,
y dins s'estret caxó's torna ajupî:
me pens que s'afalcona
de ses postals, de tu, y llavò de mí.

¡Molts anys!

A na María Antonia Salvá.

Avuy que fas festa, que mon cor t'anyora,
qu'ets lluny, no't puch veure, com una penyora
de dolsa memoria, t'enviy recordanses;
te cont anyoranses
que sent, cada dia,
d'aquell temps de l'auba de la vida mia:
tempsqu'en l'animeta parque hi deix un rastre
pur com l'alabastre,
de flors matineres que l'aubada roa,
de raigs lluminosos com d'estel amb coa.
Tu hu sabs, tu m'ho deyes
que també hi pensaves, que també los veyes:
tu sents sa poesía!...
Si no la sentisses, no t'en parlaría.

Com la mar tench l'ánima, remoretjadora;
com ella es d'inquieta, de bellugadissa,
no sé bé qu'anyora
ni sé de que frissa
ni sé que li manca, que res l'aconhorta;
a un temps que petita, se sent gran y forta;
dins el cèl se mira com dins un mirall
y no l'assacía res res d'aquí avall;
y el món y la vida m'importa una maya,
com un fum de sitja, com un foch de faya,
com una rondaya
que's sent y s'olvida!

No visch de rondayes, que visch de memories,
y sé mil histories
alegres y tristes, modernes y antigues,...
¿les cont?... d'escoltarme ja sé que no't canses,
ni tem que t'en rigues.
Ay! sí, María Antonia, que tals recordanses
mon cor par qu'engronsin com bones amigues,
com sa meua dida fa molts anys qu'heu feya
quant'sent més grandeta, ja no me nodría,
y quant no me veya,
de pena's moría!
y de nit encara, *So'n Llinás* dexava,
hont atrafegada la pobra vivía,
y tresca qui tresca, dins ciutat entrava
a punta de día.

Son cor bategava quant veya ma porta
(encara tancada!)
s'hi asseya, arrufada,
y somiant becava fins qu'estava oberta:
que dormís, qu'importa!
l'amor sempre es forta,
dormida o desperta!...
Entrava en m'alcova menuda y blanqueta
qu'a-n aquell cor ample li venía estreta;
muda'm contemplava
sense fer renou,
y baix cantussava
es *vou-veri-vou*.

Sentint sa tonada, mon coret s'obría;
que a la flor la bada la cansó del dia:
els ulls mitj desclòsos, recort que la veya,
recort que me deya
mil coses hermoses
que sols no entenía,
y jo li somreya!...
y aquella pagesa de cara colrada
per mí era una fada
qui per engronsarme del cèl s'en venía...
Ay! l'amor que vola
me fé volâ a mí,
y abans d'anâ a escola
sabía llegî!

De ben petitona,
desque m'engronsaven, ses ales batega,
y es suau papayona,
y es nau que navega
per mars y tempestes,
y bala qu'esclata dins lluytes ferestes,
y es sol y nit fonda d'intènsa poesía!...
Si no la sentisses, no t'en parlaría.

El temps es un'arpa que té moltes cordes;
s'escorre amb tonades de mágica lira;
es l'ona encantada, la font hont se mira
el cor... ¿T'en recordes
d'aquell mal poema
hont amb mil esforsos vaig vénce el problema
de contar l'historia
del pobre don Joan,
de trista memoria,
d'aquell amich noble, d'aquell cor tan gran?

¡Quin embuy d'idèes, quin texit d'estopa!
com un nin corría qu'amb un mach se topa;
y menjant sa fruyta primé que sa sopa,
contava mes coses abans que ses d'ell.
Jo vuy que les llitges mes primeres gloses,
vuy que les oloris a ses pobres roses
del rústich ramell:
que quant mon poema t'entregui el carter,

esclati en poncelles com un claveller;
que per tu floresca quant ton cor l'ensumi,..
vuy que te perfumi
com un encenser!...

* * *

HISTORIA VERTADERA

(Fragments)

«No fa molt que distreta truyetjava
dins un vey calaxet de sa memoria
y m'hi he topada amb una antiga historia
que si cregués poder, la vos contava.

Sa meua inspiració poch de sí dona;
y es tan mal de resoldre aquest problema
de fé d'un poch de prosa un bon poema,
com convertî un granot en papayona.

Tench s'imaginació molt espedita,
però s'enteniment bastant confús;
y lo mateix de gran que de petita,
en parlarme d'estudis ja m'esmús.

Me recort que quant era a-n es col·legi,
de sa molta peresa que tenía,
sor Angela Carmela de Carreggi,
una monja italiana que hi havía,

me compatía molt perque's pensava
que de tot n'era causa sa tristesa,
y en es llibret de faltes no apuntava
ses moltes que jo feya de peresa.

Però encara qu'aquesta fos molt grossa,
sentía d'anyoransa una amargura
qu'insomni me donava y calentura
y amb una mica més, me du a la fossa.

A sa sala d'estudis, devegades
aprenguent sa gramática o s'historia,
me pujaven de plors unes onades
que'm feyen perdre es seny y sa memoria.

Y agafant sa fusteta salvadora,
amb una veu de pena y plors confusa
dava depressa qualsevol escusa
perque'm dexás sortir sa professora.

Y sortía, y com ja tambaletjava,
a sa paret tan poch hospitalaria
d'aquella galanía solitaria
es meu pobre capet hi apoyava.

Y amb es meteix didal amb que cosía,
(que per declarar bé lo qu'es cor sent
lo de menos es sempre s'instrument)
amb sa má tremolosa hi escrivía

amb lletra que ningú haguera compresa
es nom per mí dolcíssim de ma mare,
en tant qu'es plors rodaven per ma cara
servint d'únich consol a ma tristesa.

Y enterada d'axò sa superiora,
se creya que tot era veciadura
d'infant a qui sa vida de clausura
y tanta pau y quietut l'acora.

Y s'altre dia encara retrobava
una carta a mon pare dirigida,
ahont amb mil rahons li assegurava
que tot quant jo li deya era mentida.

—«Si vol un bon consey, don Juan, (li deya)
que no li fassa cas y que s'en riga:
no es article de fe lo qu'ella diga!»
(y mon pare, tranquil, casi s'en reya):
«qu'encara que no ha fets onz'anys sa nina,
ja té s'inteligencia des coranta;
y com la sap tan llarga y es tan fina,
ara mos fa un paper de comedianta,
a fi de veure si per aquest mèdi
conseguirá més prest tornâ a *sa roca;*
y no l'ha d'estranyâ aquesta comèdi;
sempre's gira es pollet cap a sa lloca.»

Ay! era que la pobre no sabía
qu'aquest mal que li diuen anyoransa
mos mata si mos lleven s'esperansa
de reveure la patria qualque dia.

. . . .

Y ara, tornant a lo que abans vos deya,
vaig a contar s'historia un poquet trista
que'm contá a mí es meteix protagonista,
un capellá veyet que ja no hi veya,
y entre mil altres fets, record que deya:

—«Veíg sa caseta blanca, mitj tapada
p'es vert nogué y sa trista passionera,
y sent corre su-baix sa torrentera
y piular es gorrions dalt sa teulada.

. . . .

Devall sa passionera qu'ombretjava
sa casa y sa carrera
desde hont se dominava
sa vall tota y sa blanca carretera,

vetlava cada dia
que tornás de sa feyna es padrinet;
y molt abans ja me trobava estret
a dins sa casa, y fent es ramerol,
enutjat d'aquell sol
que may may se ponía...
Tan pesat y enfadós com una mosca
que vola entorn de qualque llepolía
y fins que logra tastarla no para,
estirava ses faldes de ma mare:
—¡Anem, depressa, a sortirli a camí!
jo sé cèrt que a l'instant ja fará fosca!
Sortíem, y a la fi,
a toch d'*Ave-María*,
quant s'escolta sa dolsa piularía
que mouen els aucells per dalt els abres
y es belar melancòlich de ses cabres
y sa dolsa tonada des fabiol,
amb qualque alegre estol
d'atlots y bergantelles
que reyen brometjant amb tal delit
que par qu'el món los fos massa petit,
venía es padrinet un poch enrera
estirant pe's cabestre sa somera,
bistia desenganada!
qu'era, com tots els seus, tan cabessuda,
que lo meteix de buyt que carregada,
anava els dematins y els horabaxes
amb ses oreyes baxes
y es morros per sa tèrra,
perqu'estava la pobre convensuda
qu'aquell qui mira prop, casi may s'èrra.
Totduna que jo'l veya,
m'hi aferrava com una pagellida,

y aquell pobre veyet plorava y reya
amb sa ditxa més pura de sa vida,
amb sa suor y ses llágrimes mesclades;
y aquella venerable cabeyera

tan sovint la besava y les bevía,
que fins y tot s'estúpida somera
pareix que s'enternía,
y encara caminava

amb més peresa de sa que solía
y eren demés es tochs que jo li dava;
que duya tanta sorra
qu'era dòcil a tot, manco a-n es corre!»

. . . .
. . . .

¡Molts anys y a reveure! que som un borino;
però a Sant Antoni li escau xeremía,
li escau tamborino.
Tu dius qu'el cant rústich també té poesía,..
Si tu no hu diguésses, no'l te cantaría!

Palma—17 Janer, 1904.

Cansó de la senyorida

Som la senyorida
de l'amor garrida
que perfum la vida,
que perfum los cors,
més empeguehida
que les altres flors.

L'hivern no'm despulla
ni'm seca l'estiu,
com la pobre fulla
de l'hort regadiu,
que mòr no bé viu!

De les jovencelles
m'engrons sobre'l pit;
sent les contarelles
del séu esperit

quant xerrussa amb elles
tot amorosit,
ben petit, petit.

Y sent l'esperansa
ballar dins son cor:
¡que ball, si no's cansa;
que's badi la flor!
que tot dia avansa,
tota llum se mor.

Filla de l'altura,
néta del costé,
si ma mare es dura,
forta som també...
Si tens amargura,
la t'esvahiré.

Sol passâ esclenxada
ben ranet de mí;
olora esglayada
y fa son camí,
com a nuvolada
qu'empeny el garbí.

Quant pas l'alegría,
l'encorralaré;
qu'entorn de sa vía
arreu brostaré,
y amb la flaire mía
la t'enviaré...
T'embadaliré!

Y si l'amor passa,
¿voldrás que l'atur?
Té aletes d'estrassa
y el cor massa dur...
Tench pò que no't dur!

Com es papallona,
li agraden les flors;
com es polissona,
trapitja los cors
qu'esclaten en plors.

Mes si ella s'envola,
t'aconsolaré;
si'l cor se t'endola,
l'adormissaré...
T'embalsamaré!

Per beure les gotes
del plant de tos ulls,
mes branquetes totes
badarán los fulls...
Quedarán remulls!

L'amô es volandera,
déxala fugî!
Vina a la ribera...
Beurás sòl amb mí!

Mars, 1904.

Novell esplet de cansons

Ara sí que vuy fer gloses!
ara sí que va de bò!
humils les vuy fé, y de coses
sortides del fons des cò.
Cansons de la pagesía,
de les que canta el jovent
per esplay de l'alegría
y de les penes que sent.
Y tonades de guiterra,
d'estimades y *guerrers*,
que dins los cors mouen guerra
volatetjant p'els carrers;
y amb suau perfum de ginestes,
ratjant saba com els pins,

les canten per balls y festes
jovensanes y fadrins.
Més colorides y fresques
que poncelles de roser;
saboroses com a bresques,
fines just flors d'ametler.
De les qu'exhalen aromes
de mata y de romaní
y qu'amb l'ombra de les comes
tenen la llum del matí:

«Ara es hora, coret meu,
de plorâ y de fé combat,
ja que t'ets enamorat
de lo que may será teu.

¡Què de pena pas y call,
d'ensá que no us veig, mon bé!
m'en pren com al formigué
qui crema devall, devall.

Una vida, dues vides,
¿quantes vides teniu vos?
Vos teniu la meua vida
y la vida de tots dos!»

. . . .

Jo'ls escolt, tota corpresa,
a tantes gentils cansons:
dins tal mayna de bellesa
vuy cercar inspiracions.
Son poesíes-poncelles;
trèuen els claus del dolor,
com un temps les oronelles
les espines del Senyor.
En faré de rioleres,
de pererós cantussòl,
dels joves demunt les eres
tots colrats per l'ardent sòl.
També es un'era la vida,
també hi cantussam amb veu
qu'un cop s'adorm, s'altre crida...
¡també hi batem ben arreu!
De segadores y espigues
y el truy gojós del segar,
figueraleres y figues,
festes y balls del vermar.
Del retorn de les felsíes
en acostarse l'estiu,
del cantet y piularíes
dels teuladers com fan niu.
Dels embats que remoretjen
amb dolcesa de suspir,
com a veus qui cantussetjen
y no sé que'm volen dir.

De les cuynes ennegrides
p'el fum dels tronchs mitj cremats,
amb veyetes condormides
y llums de cruya penjats.
Tots s'hi apleguen, les vel·lades
de l'hivern, voltant el foch:
filen, résen, fan becades,
xèrren y armen qualque joch;
mentres la pluja degota
de les teulades remulls,
regalimant gota a gota
com les llágrimes dels ulls;
o cau la forta ruxada
que s'escola en rierons,
que tresquen, falda atrossada,
pèu descals, els infantons.
Y en faré de marineres,
de barquetes de pescâ,
d'anyoranses y quimeres
del qui queda y'l qui s'en vá;
de la nit enmantellada
amb transparentíssims vels;
de la mar enmirallada
plena de llum dels estels.
Cap alt, el pastô'ls adora
vejent en son tremolor
parpelleigs d'uns uys qu'anyora
d'ensá que'l ferí l'amor.

Y sense sentir l'esquella
ni'l bèl del perdut anyell,
ell vel·la pensant amb ella,
y ella dorm, somiant amb ell.

Y tots dormen: els missatjes
entre paya; els carboners
entre penyes y brancatjes;
dins carros els traginers:

carros que fins alt de rama,
roden giscant, poch a poch;
de qualcun penja una cama
qu'engronsa cada sodroch;

y en llarguíssimes fileres,
dexant forta olor de pí,
van per blanques carreteres
ahon fins la pols par dormî.

Contaré com cau l'oliva
per la terra sense pols,
y com tan agra y aspriva
se fon llavò en bálsam dols.

Les cuhidores dispostes
y canta qui cantarás,
emprenen viaranys y costes
amb el paneret al bras;

y p'els remoguts terrossos
per estols solen venir.
¡També en trobam, y de grossos,
els qui no anam a cuhir!

Si acluch els ulls una estona
perque'l cervell prenga'l vol,
sent el baf de la tafona
y veig com crema el pinyol;
y el braó de gent fenera
baxant la biga que cruix,
y el bullir de la caldera,
y el ratjar de l'oli fluix:
y els olivars centenaris
qu'amb sos cimals esquexats
semblen monstres llegendaris
d'altres mons y altres edats.
Sent les ánimes damnades
del poeta de «*L'Infèrn*»
dins les soques revinclades
per un sufriment etèrn.
Y ara allá planyen ses vides
que bolcaren dins el fanch,
y de ses branques marcides,
en trencarles, ratja sanch.
Si seguís mes contarelles,
jo no acabaría may:
m'en pren com les oronelles
que may ténen prou espay.
Bé les veig cada horabaxa
giravoltar p'el convent,
destriantse dins la faxa
daurada del sol ponent.

Amb el cor les seguiría;
si'l pobret pogués volar,
¡amb quin goig s'en pujaría
sobre la terra y la mar!
¡Y hala! bé'n fan de girades
per llevant y per ponent
just sagetes afuades,
fregant l'aigo del torrent.
Jo en terra no hi fregaría
ni'm dexaría agafar;
que d'un vol m'en pujaría
per ja may més devallar!

. . . .

¿Y la glosa qu'he promesa?
y les cansons qu'he de fé?...
ara'l cor ja'n té peresa;
tanta d'ombra s'hi es estesa
que si les fas, ploraré!

Cartoxa de Valldemossa, Setembre, 1904.

Planys d'amistat

Tribut

a la bona memoria de Na Emilia Sureda

Cor tan ple de simpatía
que n'anaves escampant,
tot absort dins un encant
de somnis de poesía;

dolç esperit consirós
qui, mirant les orenelles,
volíes volar com elles
per dins l'espay lluminós;

pobre sér qu'en viu desfici,
devall ton riure amatent,
d'un ideal descontent
portaves l'intern cilici;

cap al suprem més enllá
ja prengueres la volada:
la prengueres tan sobtada
que ni un adeu comportá.

Lires de tu conegudes
ara te donen l'adeu,
posantlo del llahut teu
entre les cordes rompudes.

Rompudes ¡ay! per la mort,
pe'l bon afecte lligades,
eixes cordes delicades
guardarán el teu recort.

Sobre ton buyt qui'ns endola
ta lira aquí romandrá,
y vibrará... vibrará
al ayre del temps qui vola.

Així parlarás, ausent,
als qui't guarden anyorança
y't donen en l'esperança
*l'*a reveure *del creyent.*

Així ton cant sentirá
més gent que no'l coneixía,
y ta dolça simpatía
per més cors s'escampará.

Miquel Costa y Llobera

Morta!

Nova tomba s'es uberta
per l'amiga de mon cor,
fent dins ma vida deserta
revenir la font del plor.

¡Bé l'he plorada de dia!
bé l'he anyorada a la nit!
Lo que l'amistat unía,
la mort ja ho ha departit.

Poch a poch tothom me dexa:
mon cor de saba era plê,
y vé la mort, y n'esquexa
les branques de més podê.

Valga que la Fe aconsola
les angoxes del penar:
mare que'ls fills agombola
fent somriure y reposar.

¿Que hi fa si aquí trobam guerra
y dòls y amargors de fèl?...
Com més s'enfosqueix la terra,
més estels hi ha en el cèl.

Si ma vista allá s'enlayra,
al cèl giraré mon cor;
jo no la vull mirar gayre
la terra ahont tot se mor.

Es tan curta aquesta vida,
que posarhi'l cor no cal:
bona o mala, es prest finida
la nit que's passa a l'hostal.

Y per arribâ a l'estatge
del gran Be qu'hem de fruir,
l'estretura del viatge
bellament se pot sufrir.

* * *

P'el camí de l'anyoransa,
una avuy, l'altra demá,
cull les flors de recordansa
de la gent qui m'estimá.

Y allá d'allá la barrera
que tanca la freda mort,
es tanta, ja, qui m'espera,
qu'el pensarhi m'es conhort.

* * *

Emilia, la Poesía
canta y plora avuy per tu:
¿y a sa veu no hi respondría
ab ma veu, que'l plant s'en du?

M'he sustrèta qualque estona
a mes pregaries y plors
perque a la teua corona
no hi faltin mes pobres flors.

Corona d'amor n'es ella
que, parlant del mèrit teu,
recorda l'altra més bella
qu'al cel t'haurá feta Deu.

Tal recort y conformansa
n'es la gota de consol
que fa dolsa l'anyoransa
dels que duym aquí ton dol.

Per l'estela qu'has dexada
s'envola el cor cada punt;
mes, per seguir ta volada,
cal ferse amunt... ¡molt amunt!

María Antonia Salvá

Morí jove.

Veig encara en els seus ulls
aquell dols encensament
del qui sent
com un eco de murmulls
que parlen interiorment.

No sentía les ramors
de llaors
que sonaven al costat
de sa gentil jovenesa;
no mirava sa bellesa
en l'espill de vanitat;
mes, avansant per la vida,
duya en el mirall del cor
reflectida
la bellesa qui no mor.

Cantava d'esma, obeint
a l'íntima ubriaquesa,
com el rossinyol, corpresa
per la febre de l'instint.
Homit el front de la llum
d'allá dalt,
duya al pobre y al malalt
el perfum
de son cor caritatiu,
ab el ritme d'una santa
gracïosa qui somriu,
de sa virtut ignoranta,
y tot el mon, fora d'ella,
sab qu'es bella,
confonent l'olor suau
de l'ángel y de la dona
sense sebre si l'atrau
perque es bella o perque es bona.

* * *

Passa la gent somnolenta
devant la bella Natura;
passen sigles, y no esmenta
qualque tret de s'hermosura;
mes un'alta criatura
en son espill la presenta,
banyada d'inspiració,
y no naix fins aquell dia
l'hermosura qu'existía
del temps de la creació.

¡Oh campinyes odorants,
oh trets de la pagesía
que cobráreu en els cants
de la musa, vida nova;
montanyes y conradissos,
clars de lluna, degotissos
de la cova;
colrades espigoleres
que un jorn la véreu passar,
al ballar
entre el polsim de les eres;
camins, ombres y dresseres
que coneixeu sa petjada!....
l'heu perduda
aquella veu estil·lada,
que deixant la llengua apresa
per amor de la viscuda,
glosá la vida pagesa,
quant eixa parla, beguda
en la llet de l'infantesa,
com un crit,
despertá la poesía
que dormía
al fons de son esperit.

* * *

Morí jove, dolorós
privilegi dels electes;
mes, espirituals afectes
fan un nimbe piadós

a l'ombra seua, qui flota
com aparició devota
en nostre esguart anyorós:
en l'esguart dels qui somíen
de desperts,
en l'esguart dels qui rebíen
els socors per ella oferts,
la visita de conhort
que deixava un'olor d'ambre
en la miseriosa cambra
dels infants de la dissort.

Joan Alcover

Complanta.

A na Emilia Sureda (a. c. s.)

I

Lluchmajor, 18 de Novembre 1904.

Avuy, per primera vegada després de ta mort, som anada a fer una volta llarga pe'l camp. Era l'hora qu'el sol s'en va a la posta; aquella hora dolça y quieta que allarga l'ombra dels arbres y fa les anyoranses més fondes, les amors més vives, les tristors més intenses...

Com el cor y el pensament eren amb tu, t'he sentida prop. He sentit com si ta má piadosa, condolida de la meua desolació y esquexant els crespons que cubríen el meu esperit, l'embolcallás ab la color moradenca de l'horabaxa,... y he plorat; mes no llágrimes cruels y renoueres, calabruxades de temporal que carreguen el cap sense alleugerar el cor, sinó llágrimes humils y calla-des, que vénen a esser l'oli sant que ungeix la pena y la consagra.

Emilia, Emilia! ¡Que de recordances desperta per mí la teua mort! Converses trencades, confi-

dencies a mitj fer, projectes que no's cumplirán... De vegades sent un fort impuls de comunicarme amb tu, y tot seguit m'adon de que ja no hi ets; de que ja no't veuré may més en aquest món; y pens en tan bones estones com passávem plegades; pens en tes cartes, que ja no m'en arribarán pus. Ah! les que'm son romases, com estela del teu esperit ardent y apassionat, jo les guart, com una relliquia. ¡Deu t'haja pagat el bon afecte que m'has tengut y que jo no merexía!

¡Quin cor el teu! Gran y bo com el sol qui nos escaufa, senzill com una floreta del camp.—«El món no es fet per la meua mida, *(m'escrivíes encara no fa un any):* no arrib a definir si es massa ample o massa estret; pero no m'hi sent a pler.»—*Y Deu el t'ha baratat per un altre millor. Allá, en el cèl, haurás trobada la plena correspondencia a tos afectes y la pau del cor, que en aquest món mesquí cercares debades. ¡Venturosa tu!*

Sembla que Deu vulga purificar mos afectes més íntims de tota part material, per dexarlos axí més vius y lluminosos. Solament dins el cercle de les meues amigues, ¡que de dolços lligams he haguts de rompre! De tres qu'en tenía, una d'elles—¡beneyta sia la seua memoria!—ja de bon'hora me dexá, per entrar dins un claustre; a la segona, ay! se li apagá la llum de l'enteniment. L'altra eres tu, ¡ma bona y anyorada Emilia, que tant t'eres identificada ab mí; y t'en ets anada... a no tornar!

Jo no t'he poguda donar la besada de despedida, y mon cor s'es escruxit al rebre la nova fatal que com un llamp de veu esquerdada l'ha ferit de plê, dexantli la senyal per tota la vida. Jo no aufegaré el teu recort dins el brugit y les rialles: res d'axò m'aconhorta, y allá ahont n'hi ha, sempre m'hi trob esterna. Ton recort será ab mí; y dins la pau y quietut de ma cambra, malavetjant a encobehir aquesta soledat que m'ha tocada per companyía, t'enviaré flors y garlandes d'aquelles que brosten en les regions de l'esperit y vessen son perfum més allá de la fossa. Axí, ab les bones inspiracions que tu m'obtengues, establirem una nova comunicació, fins y tant que nos retrobem altra volta, per escoltar el cántich, no ja d'aquesta lira terrenal que venturosament ens acoblá, sinó l'himne d'harmonía eterna que canta la gloria de Deu tres voltes sant...

II

A Ciutat, Janer-1905.

¡Quin retorn y quina arribada a-n aquesta ciutat, ahont ja no't trobaré!...

La derrera vegada que hi vaig venir per uns quants dies, feya poch qu'eres tornada de França. ¡Que de coses me contares, y com m'obrires el teu cor, en les estones de dolsa intimidat! No'n tenies prou encara, d'haverme escrit cada dia, quant eres allá lluny.

Altra volta'ns haguérem de separar. Tu t'en hi anaves a passarhi l'estiu, a Valldemossa, a la muntanya ombrívola; jo m'en tornava a Lluchmajor, a la planura assoleyada... El dia abans, vaig anar a la caseta de Porto-Pi, a passar el capvespre amb tu. Dins aquell jardí tan alegre, oretjat per l'embatol de marinada, y que pareix just fet aposta per esplayarhi el cor, refermárem la nostra conversa, que may tenía fi.

Allá nos despedírem:—¿M'escriurás?—T'escriuré; y tu a mí: a reveure!

Escriure sí; però reveure... ¡may més en aquest món!

¡Deu meu, y que hi som romasa d'enderrer!... ¡ni un mot, ni una besada més,... ni tan sols una estreta de má,... y t'en ets anada pera sempre!

. . . .

D'ensá que som a dins ciutat, no puch estar que no pens en tu. No m'hi sé avesar a-n aquest buyt que aquí'm rodetja.

Hermosa es a mos ulls aquesta ciutat, com ho es un pinar conegut y estimat de tota la vida. Però quant la destral del llenyater ha esvahida aquella vorera per hont solíem anar sempre, y n'ha trèt el redòl de pinotells embellit per una dolsa recordansa, llavors un ayre de buydor desolada s'estén per tot el bosch, y ja no'l tornam trescar may més sense anyoransa.

No m'ha bastat cor de passarne, per devant ca'teua: aquell reconet alegre y delitós ahon tan

sovint jo anava. No n'he volguda passar: es massa trista sense l'aucell la gabia.

Una vegada no més hi som estada, després de la teua mort: el dia del dol. Però llavors hi volatetjava encara la teua ombra. Allá s'hi era aplegat el floret dels qui't conegueren y t'estimaren... Espiretjaven els ulls; gemegaven els cors: tot era ple de recordanses teues. Y aquella onada de fonda simpatía, al passar remorosa per dins l'alberch abandonat y buyt, me feya bé, en mitj de la meua desolació.

Ara tornam estar escampats, cadascú pe'l seu vent,... y tot sembla igual que abans. Però no: tos bons amichs, Emilia, al acabar l'absolta, no hem apagada la candela. La feel y bona amor que't servárem, encara crema y cremará per tu, mentre'ns romanga un alê de vida.

Descansa en pau!

III

Lluchmajor, Mars-1905.

Son passats quatre mesos, de la teua mort ensá. ¡Quina mudansa qu'ha fet tot per mí, desde llavors!

D'aquells delitosos entusiasmes d'un temps, encara en neix qualcun a dins el meu redòl; però no duren una roada.

No poden trèure bruy, perque no posen rèl.

A les penes sí que les sent, ara més que may,

bategant vives. Es que les penes y amargors s'hi congrien més, dins la soledat y el silenci; y l'entusiasme prest defalleix y mor, si no se comunica. Li'n pren com a-n el foch, qu'aviat s'apaga, en no tenî espiray.

En dia que m'he creguda estimada y compresa, el meu esperit ha ubert qualque poncella, qu'ha exhalat un alê de perfum. Les roses d'ara, horriblement apilotades, se sequen abans d'obrirse. Y es qu'el roser, mancat de saba, no té forsa per badarles.

T'en volía fer un ramell,... y ho deix anar. Aquestes roses no servexen.

Pensaré en tu; t'estimaré, te comanaré a Deu com fins aquí; y per ventura, amb la llunyedana claror d'auba qu'ara enfosqueix el dol present, tornará revenir l'inspiració d'altres diades.

María Antonia Salvá.

Visió nocturna.

Allá en la nit bruna,
quant guaita callada
la lluna, y entela
la fonda estelada,
envía a la tomba
hont dorms, dolça ullada.
La lluna no es morta!
es la bona fada
de vesta llustrosa
y trena argentada.
L'alta creu de pedra
besa, reposada,
tota amorosida,
tota contristada.
Ella se recorda
que bé l'has cantada!
. . . .

Llavores rodola
vers la vall florida,
y espills clars li mostra
la font gelabrida.
Y en tant que s'allunya
pe'ls ámbits sens mida
del cèl, rossegosa
sa vesta, guarnida
de lliris, caretja
los cims, hont dormida
la boira reposa...

Y quant defallida
dins el cel s'esblama
vejent qu'a la vida
retorna l'aubada
de roses cenyida,
encara ta tomba
esguarda, agrahida,
al lluny... Se recorda
que bé l'has sentida!

Joseph M. Tous y Maroto.

Recort

Anima de poeta, ungida de bondat:
un èco llunyedá portava en sa cadencia
el vostre amable accent de vaga somnolencia
com el d'un esperit del éstasi tornat.

Del vostre somni en llum del ideal banyat,
les planes d'aquest llibre en guardarán l'essencia,
pe'ls trovadors germans inestimable herencia
que més nos fa sentir lo prest que'ns heu deixat.

¿Quí un dia us conegué que vostra mort no plor?
¡oh musa benvolguda, oh amiga carinyosa!
Avui, al desvetlar ma lira silenciosa
l'agrahiment y afecte que sent per vos mon cor,
be'm dol!... sols vos puch fer ofrena piadosa
d'una oració fervent, d'una mesquina flor.

Miquel R. Ferrá.

Impressió

(Dalt del terrat de So'n Verí.)

D'aquella hora tan plácida jo n'era l'ombra trista
quant, de la meua cambra sortint, de bon matí,
l'anyorament a l'ánima, y als ulls l'allarga-vista,
mirava la ribera de Palma a Porto-Pí.
Desnúu lo bras esquèrra qu'embrassa la badía,
es bell veure a tot'hora el dret, tan enjoyat;
esbarts de belles cases la vista allá destría,
y una sola, entre tantes, s'en du mon cor, robat.
Pe'l seu petit jardí mon esperit revola;
allá, baix de mos pèus, l'eternitat s'obrí...
¡May més t'he vista, Emilia, y't sent devora mí!
El teu anell d'amiga en el meu dit llueix,
y aquexa baula dolsa m'estreny y m'aconsola,
y'm fa trobar ta má demunt lo que fineix.

María Antonia Salvá

Agost, 1905.

TAULA

Pàgines.

❦ *S'acabá d'estampar aquest llibre*
a ca'n Amengual y Muntaner
impressors mallorquins,
a 21 del mes d'Octubre
(diada de les Verges)
del corrent any
• 1905 •

IMPRENTA DE LA ALMUDAINA
PALMA DE MALLORCA